

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra fundamentální a dogmatické teologie

Magdaléna Hovancová

Poňatie cirkvi v diele Waltera Kaspera

Diplomová práce

Vedoucí práce: ThLic. Prokop Brož, Th.D.

Praha 2014

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 27. dubna 2014

Magdaléna Hovancová

Bibliografická citace

Poňatie cirkvi v diele Waltera Kaspera [rukopis] : diplomová práca / Magdaléna Hovancová ; vedoucí práce: Prokop Brož. -- Praha, 2014. -- s. 60

Anotace

Diplomová práca „Poňatie cirkvi v diele Waltera Kaspera“ sa zaoberá ekleziológiou nemeckého kardinála Waltera Kaspera. V prvej časti je stručne popísaná jeho osobnosť a jeho pôsobenie v akademickej oblasti a pastorácii v roli diecézneho biskupa ako aj jeho pôsobenie v rímskej kúrii, čo predznačilo i jeho chápanie cirkvi. Nadväzuje popis jeho cesty od pneumatologickej ekleziológie ku ekleziológii communia. Pojem communio je kľúčovým slovom v jeho ponímaní cirkvi. Hlavná časť práce je venovaná Kasperovmu chápaniu communia, jeho mystéria a jeho videniu cirkvi ako congregatio fidelium a communio sanctorum. Communio je základným pojmom ekleziológie po Druhom Vatikánskom koncile a základným výrazom kresťanského chápania spásy. Kasper chápe cirkev ako udalosť a inštitúciu. Následuje popis konkrétnej podoby cirkvi ako communia, kde Kasper v rámci cirkvi rozlišuje rôzne charizmy a popisuje konkrétne služby jednoty cirkvi. Práca je ukončená Kasperovým pohľadom na cirkev v dnešnom svete a jej významu pre budúce generácie.

Klíčová slova

Walter Kasper, communio, eklesiologie, cirkvev

Abstract

Diploma thesis " The Concept of the Church in the work of Walter Kasper " is about ecclesiology of German Cardinal Walter Kasper. The first part describes briefly his personality and his work in academic role and pastoral role as the diocesan episcopus and his work in the Roman Curia. This marked his understanding of the church. It follows a description of his journey from pneumatological ecclesiology to communio ecclesiology. The concept of communio is the key word in his understanding of the Church. The main part is devoted to Kasper understanding of communio, communio mystery and his vision of the Church as congregatio fidelium and communio sanctorum. Communio ecclesiology is the key concept after the Second Vatican Council and the fundamental expression of the Christian understanding of salvation. Kasper sees the church as an institution and a event. It follows a description of particular forms of church as communio. Kasper distinguishes in the Church different charisms and services, that serve the unity of the Church. The work is completed of Kasper vision of the Church in today's world and its importance for future generations.

Keywords

Walter Kasper, communio, ecclesiology, church

Počet znaků (včetně mezer): 130 130

Pod'akovanie

Moja srdečná vďaka patrí ThLic. Prokopovi Brožovi, Th.D. za podnet k napísaniu tejto práce, za jeho konzultácie a odborné vedenie. Rovnako by som sa rada pod'akovala pracovníkom nemeckého Inštitútu Kardinála Waltera Kaspera za pomoc pri vyhľadávaní odborných článkov a literatúry k danej téme.

Obsah

Úvod.....	7
1. Osobnosť Waltera kardinála Kaspera.....	9
2. Východisko Kasperovej ekleziológie.....	13
2.1. Pojem cirkev.....	13
2.2. Pojem ekleziológia.....	18
2.3. Ekleziológia z pneumatologickej perspektívy.....	20
3. Communio-ekleziológia.....	24
3.1. Pojem communia.....	24
3.2. Mystérium communia.....	28
3.3. Cirkev ako congregatio fidelium a communio sanctorum.....	34
3.4. Konkrétne podoba cirkvi ako communia.....	36
3.5. Perspektíva cirkvi v dnešnom svete.....	49
Záver.....	54
Zoznam použitých skratiek.....	57
Zoznam literatúry.....	58

Úvod

Keď sa začne hovoriť o cirkvi, väčšinou je tým mienená jej hierarchická štruktúra tzn. pápež, kardináli, biskupi a kňazi. Niekedy sa ešte zoberie zreteľ na to, že každý pokrstený kresťan-katolík, patrí do cirkevnej organizácie. Nie vždy sa nazerá na cirkev ako spoločenstvo pokrstených a veriacich ľudí. Keď sa mi prvýkrát dostala do rúk kniha kardinála Waltera Kaspera *Katholische Kirche*, utkvela mi v pamäti jeho jedná veta: Cirkev je udalosť a inštitúcia. To dalo podnet k premýšľaniu a zároveň impulz na polozenie si otázky ako kardinál Kasper cirkev poníma a ako jeho úvahy môžu byť podnetné pre dnešnú dobu. Výrazným pojmom, ktorý Kasperovu ekleziológiu sprevádza je *communio*.

Cieľom tejto práce je ozrejniť a popísať poňatie cirkvi v diele Waltera Kaspera, predovšetkým jeho *communio*-ekleziológiu. *Communio* je základným pojmom ekleziológie po Druhom Vatikánskom koncile a zároveň základným výrazom kresťanského chápania spásy. Kasper sa týmto aspektom intenzívne zaoberá, reflektuje ho a snaží sa o jeho uvádzanie do cirkevnej praxe. Hlavnou otázkou, ktorú si táto práca kladie, je význam *communio* pre život cirkvi. Ďalším cieľom práce je poukázať na to, že každý kresťan je subjektom cirkvi, nikdy nie je len jej objektom. Každý, kto prijal krst, stal sa členom cirkvi. Jeho úlohou je aktívne sa podieľať na tomto spoločenstve, tvarovať ho a svojou charizmou v ňom pôsobiť. Kasperova ekleziológia je veľmi podnetná a napomáha k reflexii vlastného prístupu k cirkvi a jej poslaniu ako i k reflexii univerzálnosti cirkvi z pohľadu členstva v miestnom cirkevnom spoločenstve.

Táto práca používa metódu popisu a výberu najdôležitejších úvah kardinála Kaspera o *communio* a o cirkvi. Predkladaná práca je rozdelená do dvoch hlavných celkov. Prvý celok popisuje východisko Kasperovej ekleziológie. Ozrejmuje pojmy cirkev a ekleziológia a vo svojej druhej časti popisuje ekleziológiu z pneumatologickej perspektívy, pretože práve z tejto perspektívy sa vyvinula Kasperova *communio*-ekleziológia, ako to aj on sám vo svojom diele udáva. Hlavnú časť tejto práce tvorí popis cirkvi ako *communio*, jeho mystéria, popis cirkvi ako zhromaždenia veriacich a spoločenstva svätých a popis konkrétnej *communio*-podoby cirkvi. Záverom tejto kapitoly sú podané Kasperové úvahy o perspektíve cirkvi v dnešnom svete a o výzvach, pred ktorými stojí súčasná cirkev.

Základnú literatúru tejto práce tvoria tri diela Waltera Kaspera: *Katholische Kirche Wesen – Wirklichkeit – Sendung*, *Die Kirche Jesu Christi* a *Die Kirche und ihre*

Ämter. V týchto dielach podáva Kasper podrobne svoju ekleziológiu, zaoberá sa v nich podstatou cirkvi a jej úradmi. Všetky tri diela odrážajú Kasperove osobné svedectvo jeho cesty a pôsobenia v miestnej i univerzálnej cirkvi.

Predkladaná práca chce prispieť k rozšíreniu pohľadu na cirkev, na jej jednotu a jej univerzálnosť. Communio je kresťanskou koncepciou jednoty a odráža v sebe jednotu v rozmanitosti a rozmanitosť v jednote. Chce ukázať prostredníctvom Kasperových úvah, že cirkev nie je monotónna, ale pestrá a plná fantázie. Communio je znamením slobody a univerzality evanjelia a znamením dôstojnosti jednotlivých osôb a kultúr.

1. Osobnosť Waltera kardinála Kaspera

Kardinál Walter Kasper je významným teológom a výraznou osobnosťou súčasného teologického myslenia v nemecky hovoriacich krajinách. Narodil sa 5. marca 1933 v nemeckom Heidenheime an der Brenz, v dnešnom Bádensko-Württembersku. Vyrastal v katolíckom prostredí, ktoré bolo pre neho prirodzeným domovom. Po maturite v roku 1952 študoval katolícku teológiu a filozofiu na univerzite v Tübingene a v Mníchove (1952-1956). Svoje štúdiá absolvoval v prevažnej miere v Tübingene, v Mníchove študoval jeden semester.¹

Teológiu chápe ako vedu, ktorá reflektuje to, čím bola obdarená, a ktorá žije z bohatých tradičných, recepčných a komunikačných súvislostí. „Toto je prinajmenšom bázou a seba-porozumením katolíckej teológie. To nemá nič do činenia s oddanosťou línií. Cirkevná viera nie je žiadnou líniou; dá sa skôr prirovnať šíremu moru, obrovskému oceánu. K nej patrí Písmo sväté, to samozrejme ako prvé, symboly viery cirkvi, liturgia, cirkevní otcovia, diela veľkých teológov vrcholného stredoveku ako aj novoveku, svedectvo svätcov, prax viery Božieho ľudu a taktiež otázky veriacich; sem patrí koniec-koncov aj literatúra a umenie a v neposlednom rade i hudba. To všetko sú popri učiteľskom úrade cirkvi loci theologici t.j. náleziska teológie.“²

Kardinál Kasper sa hlási k tzv. Tübingenskej škole, ktorá významne formovala jeho teologický a filozofický pohľad. Túto školu výrazne ovplyvnili teológovia 19. storočia Johann Sebastian Drey, Johann Adam Möhler a Johannes Evangelist von Kühn. Hlavne štúdiom Drey a Möhlera sa Kasper dostáva k pochopeniu ich pohľadu na cirkev, ktorý sa odvíja od katolíckeho osvietenstva cez pneumatologické až po christologické ponímanie cirkvi. Počas semestra v Mníchove sa stretáva s myslením Johna Henryho Newmanna, ktorý ho oslovuje personálnym chápaním viery. Lektúrou Romana Guardiniho a Josefa Andreasa Jungmanna sa dostáva k podstate liturgie a eucharistie. Štúdium v Tübingene intelektuálne formuje Waltra Kaspera a na týchto základoch neskôr stavia svoju ekleziológiu. Sám to zhrňuje týmito slovami: „Už od mojich študentských rokov v Tübingene som bol dôverne oboznámený so živým

---

¹ Informácie v tejto prvej kapitole sú čerpané z hlavne z prvej časti diela Waltera Kaspera *Katholische Kirche. Wesen – Wirklichkeit – Sendung*; z biografických informácií, ktoré sú uvedené na webových stránkach Nadácie Waltera kardinála Kaspera (<http://www.kardinal-kasper-stiftung.de/kardinal.html>) a z ďakovného prejavu „Was heißt es Theologie zu treiben?“, taktiež uvedeného na stránkach jeho nadácie (http://www.kardinal-kasper-stiftung.de/vortrag_salzburg.html).

² KASPER, Walter. *Was heißt es Theologie zu treiben? Dankrede nach der Verleihung der Theologischen Preises der Salzburger Hochschulwochen* (16.9.2012) [2013-3-15]. <http://www.kardinal-kasper-stiftung.de/vortrag_salzburg.html>.

historickým ako aj kristologickým a pneumatologickým pohľadom cirkvi. Cirkev nebola pre mňa iba inštitúciou, ale Duchom svätým zachovávané a stále obnovované Telo Krista. Tomuto ekleziologickému mysleniu Tübingenskej školy a hlavne Johannovi Adamovi Möhlerovi sa odvtedy cítim byť zviazaný.³

V roku 1956 ukončil Kasper svoje štúdiá a o rok neskôr prijal kňazské svätenie v Rottenburgu. Následovalo získanie doktorského titulu a roku 1964 habilitácia. Pôsobil na univerzite v Münsteri, Tübingene a Washingtone. 17. júna 1989 prijal Walter Kasper biskupské svätenie a stal sa biskupom diecézy Rottenburg-Stuttgart.

Z akademického sveta prešiel do diecézy, ktorá bola veľmi rôznorodá. Sú tam mestské industriálne a vidiecke oblasti a kraje s katolíckym i evanjelickým obyvateľstvom. Kasper prišiel k miestnej cirkvi, ktorá sa práve nachádzala uprostred rýchlo prebiehajúcej spoločenskej zmeny a v hlbokých pastorálnych prelomoch. Pokoncilné chápanie cirkvi bolo potrebné previesť do praxe, čo znamenalo nemalé úsilie pri jeho správnej interpretácii. Kasperova skúsenosť z vlastnej diecézy bola obohatená o skúsenosti z mladých cirkevných spoločenstiev tretieho sveta. Týmto pokračoval v aktivitách svojho predchodcu v úrade, biskupa Carla Josepha Leiprechta, ktorý nadväzoval kontakty s týmito spoločenstvami. Pomoc týmto chudobným cirkvám sa stala významným znakom Kasperovej biskupskej služby. Návštevy týchto spoločenstiev ho obohacovali nielen o nové skúsenosti nádeje i bezmoci, ale zároveň boli impulzom pre jeho ďalšie pôsobenie a premýšľanie o poslaní univerzálnej cirkvi. „Prostredníctvom týchto ciest sa rozširoval môj pohľad na cirkev. Utužovalo sa vo mne vedomie, že Nemecko a západná Európa nie sú celým svetom, iba jeho malou časťou, a že katolícka cirkev je rôznorodejšia a čulejšia, ako sa nám to tu v západnej Európe vôbec zdá. [...] Pri tom všetkom sa ukázalo, že cirkev 'starej Európy' so svojou veľkolepou a bohatou kresťanskou tradíciou stojí na prahu hlbokých prelomov a pred zmenou podoby, ktorých konkrétne obrysy boli vtedy ešte len v náznakoch. Nevyhnutnosť novej evanjelizácie nášho kontinentu sa stala pre mňa centrálnou naliehavosťou.“⁴

Po desiatich rokoch pôsobenia v roli diecézneho biskupa nasledovalo jedenásť rokov (od 1999 do 2010) skúseností v univerzálnej cirkvi. Ako spolupracovník pápeža a zodpovedná osoba pracoval v rímskej kúrii pre ekumenický dialóg a pre náboženské vzťahy k židovstvu. Pre Kaspera to znamenalo veľké rozšírenie jeho horizontu. Tým, že

³ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche. Wesen – Wirklichkeit – Sendung*. Herder, Freiburg im Breisgau, 2011, s. 26.

⁴ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 50.

pochádza z krajiny, kde vznikol protestantizmus, tento ekumenický aspekt nebol pre neho úplne neznámou skúsenosťou, avšak až počas svojho pôsobenia v kúrii zažil naplno jeho mnohorakosť. Novú skúsenosť mu priniesli hlavne stretnutia s východnými cirkvami, obzvlášť s orientálno-ortodoxnými, byzantskými a slovansko-ortodoxnými. Túto svoju skúsenosť zhrňuje nasledujúcimi slovami: „Zažil som veľkú rozmanitosť a bohatosť kresťanstva a s útechou som zažil, že Boží Duch pôsobí aj mimo hranice katolíckej cirkvi. Ale zažil som aj tragickú rozorvanosť kresťanstva na stovky cirkví a spoločenstiev, ktorá mu bráni v našom mnohými konfliktami ohrozenom a pri celkovej globalizácii vnútorne rozorvanom svete presvedčivo uskutočňovať ten počiatok, ktorý nám dal Kristus na cestu a jednotným hlasom podávať svedectvo o jednom Bohu a jednom prostredníkovi, Ježišovi Kristovi.“⁵

Vo februári 2001 bol Walter Kasper menovaný pápežom Jánom Pavlom II. za kardinála a 3. marca 2001 sa stal predsedom Pápežskej rady pre jednotu kresťanov. Je členom Kongregácie viery, Kongregácie pre východné cirkvi, Apoštolskej signatúry, Pápežskej rady pre výklad legislatívnych textov, pre kultúru a pre medzináboženský dialóg. 1. júla 2010 pápež Benedikt XVI. oficiálne prijal rezignáciu Waltera Kaspera ako predsedu Pápežskej rady pre jednotu kresťanov. Momentálne je emeritným biskupom.

Jeho pôsobenie v univerzálnej cirkvi sa odchodom z pápežskej rady neskončilo. Walter Kasper bol najstarším členom konkláve, ktoré po rezignácii Benedikta XVI. zvolilo 13. marca 2013 Jorge Maria Bergoglia novým pápežom, ktorý si zvolil meno František.

Ako Walter Kasper vidí svoje ďalšie pôsobenie to prezradil v rozhovore s Paulom Kreinerom pre nemecký Tagesspiegel: „Kardinál neodchádza do penzie. Tak dlho ako sa dá niečo robiť, treba to konať. Sedím za písacím stolom, veď predsa publikáciami sa dá v cirkvi ešte niečo dosiahnuť. Zredukujem intenzívne cestovanie posledných rokov. Je to predsa len o niečo obtiažnejšie, predovšetkým keď musím cestovať sám. Celkovo budem viac pracovať v tichosti a budem mať viac času na vlastnú spiritualitu, na modlitbu a rozjímanie, toto taktiež patrí ku kresťanskému a ľudskému starnutiu.“⁶ Za týmto svojím predsavzatím kardinál Kasper pevne stojí.

Jeho najvýznamnejším impulzom posledných dní je jeho reč o rodine, ktorú

---

⁵ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 51-52.

⁶ KREINER, Paul. *Kardinal Walter Kasper im Gespräch. "Chance für einen Wachstumsschub"* (3.3.2013) [2013-3-15]. <<http://www.tagesspiegel.de/politik/kardinal-walter-kasper-im-gespraech-chance-fuer-einen-wachstumsschub/7867916.html>>.

predniesol v Ríme pred konzistóriom vo februári 2014. Kardinálové úvahy hlavne k problematike znova zosobášených rozvedených manželov sa postarali o živú diskusiu o význame rodiny a jej pastorácie v súčasnosti a sú dôležitým podnetom pre nastávajúcu biskupskú synodu.

2. Východisko Kasperovej ekleziológie

Ekleziológiu kardinála Kaspera výrazne ovplyvňoval vývoj a diskusie v cirkvi bezprostredne po Druhom Vatikánskom koncile, ktorý sa dočkal širokej recepcie. Jeho úvahy sú podmienené vývojom katolíckej cirkvi predovšetkým v nemecky hovoriacom prostredí. Svoju cestu k vlastnému ekleziologickému poňatiu popisuje Kasper nasledovne: „Po výmene názorov v sedemdesiatych rokoch som potreboval čas, aby som presnejšie definoval na báze tübingenskej tradície svoju vlastnú cestu, a aby som systematicky rozvinul svoj vlastný ekleziologický vklad. Najskôr som rozvíjal [...] ekleziológiu z pneumatologickej perspektívy. Viera vo 'svätú cirkev' stojí vo vyznaní viery v súvislosti s vierou v Ducha svätého; preto sa nesmie ekleziológia vyvíjať iba ako čisto náuka o inštitúcii, ale musí byť pojednávaná v súvislosti s pneumatológiou a s celkovou rozmanitosťou chariziem v cirkvi. [...] Celkový prielom sa dostavil, keď ma pápež Ján Pavol II. povolal za teologického sekretára mimoriadnej biskupskej synody, ktorá mala v roku 1985, dvadsať rokov po skončení Druhého Vatikánskeho koncilu, urobiť inventúru pokoncilového vývoja. V prípravnom štúdiu koncilových dokumentov som došiel k rezultátu, že *communio*-ekleziológia je základnou požiadavkou a základným motívom koncilovej ekleziológie. Toto hľadisko som mohol vnieť spolu s relatorom synody, kardinálom Godfriedom Daneels von Mechelen; a odvtedy sa stalo podstatným i pre mňa.“⁷

Táto kapitola odráža vyššie uvedenú cestu kardinála Kaspera v ponímaní jeho ekleziológie. Začína bližším definovaním pojmu cirkev, pokračuje pojmom ekleziológia a je ukončená Kasperovými úvahami o cirkvi z pneumatologickej perspektívy. V úvode podkapitol o cirkvi a ekleziológii je podaný stručný výťah z teologického lexikónu, na ktorom sa obsahovo podieľal i samotný Kasper. Podkapitoly ďalej pokračujú už samotnými Kasperovými úvahami o týchto pojmoch, na ktoré nadväzuje Kasperov pneumatologický pohľad na cirkev.

2.1. Pojem cirkev

Cirkev je mnohotvárnou skutočnosťou. Nie je jednoduché ju definovať krátkou vetou, či niekoľkými slovami. Kresťanské slovníky pod pojmom cirkev označujú

---

⁷ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 44-45.

liturgické zhromaždenie, miestne spoločenstvo alebo všeobecné spoločenstvo veriacich. Aj Druhý Vatikánsky koncil sa vo svojej vieroučnej konštitúcii o cirkvi *Lumen gentium* prikláňa k popisu cirkvi prostredníctvom niekoľkých symbolov. Preberá obrazy z pastierskeho, poľnohospodárskeho, stavebného a rodinného života. Cirkev je ovčincom, obhospodarovanou pôdou, stavbou, chrámom, rodinou, nevestou (LG 6). Avšak ani tieto symboly nedokážu presne vyjadriť mystérium cirkvi, skôr sa navzájom dopĺňajú a interpretujú.

Teologický lexikón uvádza, že „novozákonné spisy nehovoria o historických začiatkoch cirkvi a o jej teologickej požiadavke z historicko-kritického odstupu, ale [...] o základe, ktorý položil Ježiš ohlasovaním Božieho kráľovstva a povolaním svojich apoštolov“.⁸ V Novom zákone nájdeme 114 miest, v ktorých sa hovorí o univerzálnej cirkvi a o miestnych cirkvách. Ranná cirkev rozvíja svoje sebavedomie z bohoslužby, vysluhovania sviatostí, z misionárskej a apologetickej činnosti, z výkladu Písma, ale aj zo zápasu o jednotu a z bránenia identity viery. Stredovek prináša zmenu v chápaní cirkvi ako takej. V priebehu 9. storočia dochádza k politicko-religióznym sporom medzi *regnum* a *sacerdotium*. Významný prielom tvorí gregoriánska reforma, ktorá sa snaží oslobodiť cirkev z jej ranne stredovekej závislosti na svetskej moci. Gregorom VII. uskutočnené rozlišovanie medzi oltárom a trónom bolo nielen zárodkom novovekej sekularizácie, ale aj delením cirkvi na klérus a laikov. Obdobie osvietenstva a hlavne 19. storočie ukázali, že cirkev začína platiť istú daň za odcudzenie sa voči svetu a jeho emancipačnému mysleniu. Pôsobí silným dojmom uzavretosti a zdá sa, že samu seba chápe iba ako dokonalú liečiteľku ľudských a spoločenských neduhov. Skutočnú obnovu hlavne teologického pohľadu na cirkev prinieslo obdobie romantizmu. V Nemecku to boli predovšetkým predstavitelia katolíckej Tübingenskej školy, ktorí pripravili cestu obnovenému chápaniu cirkvi ako mystického Kristovho tela. 20. storočie sa často označuje ako storočie cirkvi. Dochádza k opätovnému uvedomovaniu si, že cirkev je mystickej podstaty. Vrcholným bodom sebareflexie cirkvi je Druhý Vatikánsky koncil.⁹ „Koncil sa pokúsil o syntézu cirkevného sebachápania 1. a 2. storočia a prekonáva týmto úzke právno-hierarchické poňatie, ktoré začalo gregoriánskou reformou. Bol opäť nadobudnutý sakramentálny náhľad na cirkev, ktorý bol vydifferentovaný a bol trinitárne-teologicky prehĺbený (cirkev ako mystérium resp. ako univerzálna sviatosť spásy), *communio* bolo znovuobjavené a opätovne sa

⁸ Kirche. In *Lexikon für Theologie und Kirche*. Bd. 5. Freiburg im Breisgau, 1996. s. 1454.

⁹ Vid' Kirche. In *Lexikon für Theologie und Kirche*. s. 1454 – 1464.

začalo o ňom hovoriť ako o základnej podobe cirkvi a ako o všeobecnom povolaní k svätosti (cirkev ako Boží ľud), bola bližšie určená jednota a rôznosť služby spásy a svetu, z horizontu *communio-ekleziológie* bol nanovo recipovaný a interpretovaný jurisdikčný primát a neomylnosť pápeža. So zdôraznením vzájomného pomeru cirkvi a jej poslania ako symbola a nástroja jednoty a pokoja vo svete posunul koncil znova zreteľne do povedomia i dejinne-eschatologickú dimenziu cirkvi.¹⁰

Po Druhom Vatikánskom koncile je cirkev najčastejšie označovaná ako Boží ľud. Niekedy dokonca dochádza k dojmu, že je to jediné vysvetlenie jej podstaty. Walter Kasper tvrdí, že „v skutočnosti nemôže byť reč o tom, že by koncil jednostranne zdôraznil označenie podstaty cirkvi ako Božieho ľudu a pritom by pominul alebo klasifikoval ako vedľajšiu záležitosť poslanie cirkvi ako Kristovho tela a domu Ducha svätého“.¹¹ Boží ľud sa tu nechápe sociopoliticky, ale ani ako pokoncilová novota. Tento pojem sa opiera o dlhú kresťanskú tradíciu. Dalo by sa namietat', že cirkev v stredoveku mala úplne iný ráz, že bola uzavretá do seba, že pospolitý ľud ju vnímal cez príkazy, zákazy a zvrchovanú autoritu. Toto vnímanie sa často premieta i do našej doby. Možno je cirkev dnes otvorenejšia a navonok komunikatívnejšia, ale aj tak si naďalej tvrdohlavo obhajuje svoje dávne vieroučné a mravoučné pozície. Rozdiel medzi starým a novým chápaním cirkvi je podľa Kaspera „nie v tom, že by cirkev dnes svoje poslanstvo a požiadavky neohlasovala tak prísne a príkro ako predtým, alebo že by dokonca robila škrtky vo zverenom evanjeliu či pristupovala k nezodpovedným kompromisom. [...] Rozhodujúci rozdiel je oveľa viac v tom, že cirkev sa dnes nechce chápať ako do seba uzavretá a pre seba jestvujúca veličina, ale ako slúžiaca cirkev, ktorej účelom nie je samu seba zachovávať a presadzovať či samu seba rozširovať a zväčšovať. Cirkev nemá svoj účel sama v sebe, je iba prostriedkom k cieľu. Služí Bohu a ľuďom, obidvom sa zodpovedá.“¹² Toto podčiarkuje aj ďalší koncilový dokument, konkrétne *Gaudium et spes*, pastorálna konštitúcia o cirkvi v dnešnom svete. Úlohou cirkvi nie je dávať už hotové riešenia, ale načúvať hlasu doby a ukazovať evanjelium v novom svetle. Cirkev nie je iba učiteľkou, ale sama sa aj učí a dôsledne načúva.

Cirkev netvorí pápež, biskupi a klérus a ostatní veriaci ako jej nedospelí členovia. Toto ponímanie je už dávno prekonané. Cirkev je spoločenstvom veriacich

¹⁰ Kirche. In *Lexikon für Theologie und Kirche*. s.1464.

¹¹ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 81.

¹² KASPER, Walter. *Die Kirche Jesu Christi. Schriften zur Ekklesiologie I*. Herder, Freiburg im Breisgau. 2008. s. 124.

a v tomto spoločenstve má každý jeho člen zodpovednosť za cirkev i zodpovednosť v cirkvi. Každý má v nej svoju špecifickú úlohu, či už je nositeľom nejakého úradu, teológom, kazateľom alebo laikom. „Existujú rozmanité funkcie, služby, zodpovednosti a kompetencie v cirkvi. Nie každý môže všetko robiť, každý má svoju zodpovednosť, každý má svoje charizma, ako by povedal apoštol Pavol; ale všetci sú vzájomne na seba odkázaní, potrebujú dialóg.“¹³ Kasper si je vedomý toho, že vnútrocirkevný dialóg ešte nemá takú intenzitu, aká by bola potrebná a neváha vysloviť kritiku tohoto stavu.

Napriek všetkej kritike je cirkev voči budúcnosti otvoreným a charizmatickým spoločenstvom. Mnohí jej vyčítajú, že vidí iba samu seba, že nedokáže dávať impulzy do budúcnosti. Za touto výčitkou sa často skrýva tá skutočnosť, že dnešný svet sa nachádza v kríze dôvery voči nosným hodnotám a presvedčeniam. Táto kríza sa netýka iba vzťahů k cirkvi, ale aj k väčšine spoločenských inštitúcií. Cirkev prešla v dejinách niekoľkými krízami, dokonca jej bol predpovedaný zánik. Avšak dosiaľ z každej krízy vyšla vnútorne obohatená, pretože „cirkev je spoločenstvom tých, ktorí sú uchvátení Ježišom Kristom, ktorí majú účasť na jeho Duchu a svedčia o jeho poslaní“.¹⁴ Kasper poukazuje v tomto kontexte na príklady Františka z Assisi, Bernarda z Clairvaux a Kataríny Sienskej, ktorí významne zmenili tvár cirkvi, pretože pochopili, čo znamená a vyžaduje byť kresťanom. „My ich dnes nedokážeme jednoducho napodobniť; my však musíme obdobne ako oni tvorivým spôsobom nanovo odpovedať na otázky dnešnej doby.“¹⁵ Tejto tvorivej odpovede budeme schopní iba vtedy, ak nezabudneme na mnohosť chariziem, ktoré sa v cirkevnom spoločenstve nachádzajú. Kasper konštatuje: „V cirkvi musí vždycky ísť o rozmanitosť charizmatických služieb. Oni sú pre uskutočnenie poslania cirkvi prinajmenšom rovnako dôležité ako cirkevné služobné úrady v užšom zmysle. Keď ide Pavlovi o to, aby sa zachovala jednota a usporiadanie týchto mnohých služieb, tak nehovorí: vy všetci musíte poslúchať svojho terajšieho kňaza a biskupa. To ale znamená: vy sa musíte navzájom rešpektovať; vy všetci sa musíte snažiť nedbať na vlastné záujmy, ale na blaho celku. Nikto nemá vládnuť, všetci majú slúžiť. Iba toto zodpovedá duchu Ježiša Krista, na ktorom vy všetci máte podiel.“¹⁶ Rozmanitosť chariziem, úloh či kompetencií zaručuje cirkvi jej otvorenosť, a preto už zo svojej samotnej podstaty nemôže byť uzavretým systémom. Táto otvorenosť sa týka aj všetkých otázok o budúcom smerovaní ľudstva a roly cirkvi v jeho zrýchlenom

---

¹³ KASPER, Walter. *Die Kirche Jesu Christi*. s. 131.

¹⁴ KASPER, Walter. *Die Kirche Jesu Christi*. s. 135.

¹⁵ KASPER, Walter. *Die Kirche Jesu Christi*. s. 135.

¹⁶ KASPER, Walter. *Die Kirche Jesu Christi*. s. 136.

vývoji. Právom sa kladú otázky, či cirkev bude schopná včas rozpoznať znamenia a výzvy, či bude mať dostatok vnútornej sily statočne sa im postaviť a dať na ne odpoveď. Pri hľadaní odpovedí na tieto výzvy a pri vnímaní znamení času načrtáva Kasper päť riešení: cirkev odhodlanú, otvorenú, spoluzodpovednú, ekumenickú a sociálne angažovanú.¹⁷ Ak svoju vieru postavíme na Ježišovom nemeniacom sa rozhodnutí pre nás, tak aj v cirkvi to posilní jednoznačnú rozhodnosť pre Neho. Viera už nebude iba nejakým neurčitým pocitom, ale rozhodným áno. Kasper nevidí cirkev v budúcnosti ako nejaký nezáväzný diskusný klub, kde všetko a zároveň nič neplatí, ale vidí ju ako pevnú a odhodlanú, ktorá jasne formuluje svoje výpovede. Preto môže dúfať, že osloví práve tých ľudí, ktorí sú znechutení nezáväzným pluralizmom a ľahostajným relativizmom. Otvorenosť cirkvi tkvie v tom, že pozýva všetkých. Nemá byť ani príliš konzervatívna, aby odmietala ľudí hľadajúcich, ale ani príliš progresívna, aby odmietala starých katolíkov. Byť a stať sa kresťanom znamená cestu a proces, preto musí byť cirkev trpezlivá voči tým, ktorí hľadajú a pýtajú sa a obzvlášť tým, ktorí sa nachádzajú v zložitých situáciách, má poskytnúť priestor. Otvorený priestor dáva aj vedeckému výskumu, diskusii, rôznorodosti názorov, smerov a škôl. Pri všetkej dôslednosti však prihliada na situáciu konkrétneho človeka a zároveň sa bráni nezodpovedným kompromisom. Spoluzodpovednosť v cirkvi vychádza zo všeobecného kňazstva všetkých pokrstených. Úlohou cirkvi je formovať a vybudovať také obce, v ktorých bude cirkev konkrétna, ktoré budú miestom výmeny skúseností, názorov a podnetov. To sa týka aj ekumenických otázok. Existencia mnohých cirkví je bolestná, ale je potrebné s ňou pracovať. Žitá viera ľudí rozličných cirkví a ich praktické ľudské problémy sa od seba navzájom sotva líšia. Cieľom by nemala byť jednotná cirkev, v ktorej by sa rozličné tradície porovnávali, ale vzájomné uznanie. Uznanie neznamenaá vzdanie sa vlastného profilu či zamlčovanie rozdielov. Je to proces vzájomného približovania sa. Cirkev sociálne angažovaná bráni dôstojnosť a právo každého človeka a zasadzuje sa za sociálnu spravodlivosť. Cesty k tomuto cieľu sú rôzne a odvíjajú sa od tej ktorej konkrétnej situácie. Je potrebné mať stále na zreteli, že sociálne problémy sú stále viac celosvetovo v tesnej spojitosti, a zároveň je potrebné si uvedomovať povinnosť celosvetovej solidarity.¹⁸

Mnohí namietajú, že na splnenie kresťanských úloh v spoločnosti a hlavne pre vieru samotnú nie je nejaká cirkevná inštitúcia potrebná. Kasper však tvrdí, že

---

¹⁷ Vid' KASPER, Walter. *Die Kirche Jesu Christi*. s. 143-152.

¹⁸ Vid' KASPER, Walter. *Die Kirche Jesu Christi*. s. 143-152.

„křesťanství bez církve by bylo utopií a blouzněním. Přesvědčení křesťanské víry (stejně jako všechna ostatní lidská přesvědčení) by se bez určité míry institucionalizace nemohlo dlouho udržet. V instituci se totiž určité způsoby chování trvale ustavují a ustalují. Kde tomu tak není, normálně rychle mizí. Bez výzvy církí, které neustále udržují vzpomínku na počátek, na Ježíše Krista, by křesťanství bez církve mohlo přežít nanejvýš jednu nebo dvě generace.“¹⁹ Církev tu nie je sama pre seba, ale pre vec, ktorú zastupuje.

2.2. Pojem ekleziológia

Ekleziológia je metodicky reflektovaným výkladom cirkvi, jej podstaty a jej významu v dejinách spásy. Ide jej o určenie teoretického a praktického miesta cirkvi vo vyznaní viery v trojjediného Boha a v jeho zjavenie sa v dejinách. Prameňom ekleziologickej reflexie sú najrozličnejšie prejavy súčasného a minulého vedomia viery a života z viery.²⁰ Ekleziológia je pomerne mladou teologickou disciplínou a je veľmi silno konfrontovaná s výzvami súčasnosti. Druhý Vatikánsky koncil vniesol podstatnú zmenu perspektívy i do ekleziológie. Podčiarkol, že cirkev nie je eurocentrická a západná, ale je polycentrická a svetová a táto skutočnosť prináša so sebou množstvo otázok: ako je možné sprostredkovať zvesť tradície viery a novodobého povedomia subjektivity, slobody, plurality tak, aby sa cirkev osvedčila ako spoločný životný priestor pre jednotlivých veriacich, ktorý je zložený práve z týchto jednotlivých veriacich; ako sa dá zjednotiť sebachápanie katolíckej cirkvi a jej zapojenie sa do ekumenického procesu zblížovania sa s inými konfesiami a náboženstvami; čo znamená pre cirkevný právny poriadok tá skutočnosť, že koncil pokladá univerzálnu cirkev a jednotlivé miestne cirkvi za rovnaké z pôvodu; ako sa dá obhájiť identita a integrita jednotnej viery v mnohotvárnosti inkulturácie; ako sa bude utvárať teológia a praktický postup cirkevného úradu v kontexte ďalekosiahlej relativizácie rozlišovania medzi klérom a laikmi.²¹

Kasperova reflexia o cirkvi je formovaná jeho osobnou skúsenosťou s cirkvou. Hovorí: „Nechcel by som písať o cirkvi ako o realite, ktorá nemá so mnou nič do

¹⁹ KASPER, Walter. *Uvedení do víry*. Křesťanská akademie – Velehrad. Řím, 1987, s. 116.

²⁰ Vid' Ekklesiologie. In *Lexikon für Theologie und Kirche*. Bd. 3. Freiburg im Breisgau, 1996. s.568.

²¹ Vid' Ekklesiologie. In *Lexikon für Theologie und Kirche*. s. 572-573.

činenia, ale o cirkvi, v ktorej žijem, a s ktorou žijem, v ktorej sa cítim doma, ktorú mám rád aj napriek jej niektorým slabostiam a niektorým sklamaniam, a pre ktorú sa zasadzujem celou svojou silou.²²

Kasper hovorí, že k chceme vedieť, čo cirkev skutočne je a čo znamená, je potrebné sa na ňu pozrieť aj cez optiku jej vlastného sebachápania. Je potrebné vychádzať zo základu, ktorý je pre všetky cirkvi aj napriek iným rozdielom spoločný. Či už sa jedná o katolíkov, evanjelikov alebo ortodoxných kresťanov, všetci sa hlásia k cirkvi ako k spoločenstvu svätých, ku ktorému boli pričlenení krstom, a ktoré odráža vieru v Ježiša Krista. Viera v Krista a krst sú spoločným fundamentálnym znakom kresťanov, ktorý ich odlišuje od príslušníkov iných náboženstiev a od neveriacich. Kasper v tejto súvislosti upozorňuje, že v dnešnom globálne prepojenom svete, v ktorom vedľa seba žijú nielen príslušníci rôznych konfesií, ale i náboženstiev a neraz je to tak i v rodine, je otázka po jednej cirkvi neodbytnou záležitosťou.²³ „Preto nie je ekleziológia ako náuka o cirkvi žiadnou čiste akademickou otázkou, týka sa tým či oným spôsobom života každého kresťana.“²⁴ Aj keď Kasper akcentuje ekumenický rozmer svojich úvah, nejde mu v žiadnom prípade o zmiešavanie sebachápania sa cirkví jednotlivých kresťanských konfesií. Základný problém ekleziológie vidí v otázke, či je potrebné sa hlásiť k inštitucionálnej podobe cirkvi alebo či sa stačí identifikovať iba so spoločenstvom veriacich. Skutočnosťou je bez pochyby, že cirkev nie je iba čisto nadprirodzenou skutočnosťou, ale je zároveň sociálnym útvarom. Otázkou príslušnosti k inštitucionálnej cirkvi bude každá konfesia zodpovedať iným spôsobom a zároveň sa bude snažiť hľadať odpoveď na otázku či „sú rôzne konfesie rozdielne historické podoby a v istej miere časťou jedinej cirkvi Ježiša Krista alebo či si môže jedna cirkev nárokovať byť tou skutočnou cirkvou.“²⁵ Ekleziológia preto nerieši iba čo je cirkev, ale zároveň aj to, ktorá cirkev je tá pravdivá. Podľa Waltera Kaspera nie je možná žiadna konfesne neutrálna ekumenická ekleziológia. Môže existovať iba katolícka, evanjelická, ortodoxná ekleziológia, pričom každá zo svojej pozície sa bude usilovať o ekumenickú debatu a výmenu svojich náhľadov. Preto aj on sám formuluje svoje výpovede z pohľadu katolíckej ekleziológie.

Katolícku ekleziológiu chápe Kasper ako vedu o viere, sebareflexiu cirkvi, ako cirkevnú vedu. Sociálne vedy nazerajú na cirkev z rôznych hľadísk: historicky,

---

²² KASPER, Walter. *Die Kirche Jesu Christi*. s. 15.

²³ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 72-74.

²⁴ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 73-74.

²⁵ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 75.

sociologicky, politologicky a pod. Ich popisy sú síce istým spôsobom prínosné, ale podľa Kaspera nie sú teológiou. Teológia vychádza totiž z vyznania viery, ktoré je pre všetkých kresťanov spoločné: verím v cirkev resp. veríme v cirkev. Týmto je cirkev pre teológiu predmetom viery a teológia veda o viere. Výpoveď verím v cirkev bola pôvodne krstnou formulou, ktorou krstenec dosvedčoval svoju osobnú vieru. Výpoveď veríme v cirkev je liturgickým vyznaním spoločenstva, ktoré je zhromaždené k bohoslužbe. Vyjadruje nielen osobnú vieru, ale zároveň vieru spoločenstva. Osobná viera jednotlivca je účasťou na jednej viere a na spoločenstve v jednej viere. Každý verí síce ako jednotlivec, avšak nikdy nie sme vo viere osamotení, ale nesení vierou a spojení vo viere cirkvi každej doby. Ekleziológia ako veda o viere predpokladá osobné presvedčenie o viere a zároveň čerpá z viery jednej, svätej, katolíckej a apoštolskej cirkvi. Preto nie je iba nejakou zovšeobecňujúcou teóriou, ale je reflexiou cirkvi o sebe samej a o svojom poslaní vo svete. Pri úvahách o cirkvi je vhodné vychádzať z predporozumenia o nej, ktoré sa ďalej reflektuje, poznatky o nej je potrebné rozširovať a prehľbovať. Teologická reflexia je možná vtedy, ak sa berie do úvahy dvojaká skutočnosť cirkvi, ktorá pozostáva z ľudského a božského elementu. Tieto dva elementy nie je možné od seba oddeliť alebo postaviť ich oproti sebe a potom jednotlivo o nich premýšľať, ale zároveň nie je možné ich pokladať za identické. Nie je možné ich oddeľovať, ale je potrebné ich rozlišovať. Božská dimenzia cirkvi je vo viditeľnej ľudskej podobe.²⁶ Na záver svojich úvah o ekleziológii Kasper hovorí: „Ekleziológiu musíme vsadiť do univerzálneho dejinne-spásneho, eschatologického horizontu nádeje Biblie a cirkevnej Tradície. Iba v tejto celkovej súvislosti môžeme cirkev pochopiť a zaradiť ju. V ekleziológii ide o program celej teológie.“²⁷

2.3. Ekleziológia z pneumatologickej perspektívy

Walter Kasper vo svojich teologických úvahách o cirkvi, prešiel cestou od pneumatologického poňatia cirkvi k chápaniu cirkvi ako communia. To svedčí o jeho hlbokom záujme o túto problematiku a o jeho neustálej reflexii nad podstatou a konkrétnou podobou cirkvi. V jeho úvahách sa premietajú výsledky posledného koncilu, ktoré boli pre neho silným podnetom premýšľania.

²⁶ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 101.

²⁷ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 76-94.

V deň Turíc bol zoslaný Duch svätý, aby stále posväcoval cirkev a veriacich, aby tak mali skrze Krista v jednom Duchu prístup k Otcovi. Duch prebýva v cirkvi i v srdci veriacich ako v chráme, modlí sa v nich a vydáva svedectvo o ich prijatí za deti. Uvádza cirkev do pravdy, zjednocuje ju v spoločenstve a v službe. (LG 4). Cirkev sa vo svojom vyznaní viery modlí 'verím v Ducha svätého', a to je pre Kaspera dôležitým znakom toho, že ekleziológia je v tesnej súvislosti s pneumatológiou. Zoslaním Ducha svätého sa cirkev stáva verejnou.²⁸ Kasper kriticky hovorí, že sa často stáva, že práve rola Ducha svätého sa v cirkvi dostáva do pozadia, hoci práve „Duch samotný je prítomnou skutočnosťou Ježiša Krista“.²⁹ V jednom zo svojich textov sa nad týmto fenoménom zamýšľa a pokúša sa nájsť dôvody jeho existencie v dvoch poznámkach. Poukazom na úvahy Ernsta Käsemanna³⁰ hovorí, že apoštol Pavol „sa potýkal s entuziazmom rannej cirkvi, teda s ľuďmi, ktorí sa už teraz chápali byť tak naplnení Duchom, že si mysleli, že si môžu vystačiť bez priznania sa obce k Ježišovi ako Pánovi a bez väzby na usporiadanie v cirkvi. Odvolávali sa na svoju kresťanskú slobodu. [...] Pavol síce vysoko oceňoval charismatickú slobodu, ale senzačné a extatické fenomény, subjektívne skúsenosti a osobné demonštrácie slobody neboli pre neho žiadnym kritériom Ducha svätého. Už on sám stavia do popredia 'objektívne' kritéria: vyznanie Krista a kresťanskú službu pri budovaní obce.“³¹ Druhým dôvodom určitého zabúdania Ducha svätého vidí Kasper v trojičnej náuke hlavne západnej cirkvi. „Obzvlášť v jej latinskej, hlavne Augustínom inšpirovanej, forme nevychádzala trojičná náuka už viac zo spásonosného pôsobenia Otca skrze Syna v Duchu, ale oveľa viac nastúpila jedna božská podstata, ktorá bola napokon chápaná ako trojjediná v sebe. [...] Dôsledkom tejto pozmenenej perspektívy bolo to, že všetko Božie pôsobenie navonok bolo pripisované všetkým trom Božským osobám spoločne a ich osobitá spásonosná funkcia bola ponechaná bez povšimnutia.“³² Tieto dva dôvody viedli podľa Kaspera k tomu, že sa cirkev chápala jednostranne kristologicky a ako reprezentantka Ježiša Krista. Aj keby sa táto pozícia zdala byť pomerne silná, je však potrebné si uvedomiť, že sa z tejto kritiky dá nielen poučiť, ale treba ju aj diferencovať. Veľkým prínosom bol v tejto problematike Druhý Vatikánsky koncil, ktorý jasne hovorí, že cirkev je nástrojom Ducha svätého.

²⁸ Vid' Sk 2, 1-13

²⁹ KASPER, Walter – SAUTER, Gerhard. *Kirche – Ort des Geistes*. Verlag Herder KG, Freiburg im Breisgau, 1976. s. 14.

³⁰ Ernst Käsemann je nemecký protestantský teológ, pôsobil ako profesor na univerzite v Tübingene. Svoj odborný záujem venoval hlavne teológii apoštola Pavla.

³¹ KASPER, Walter – SAUTER, Gerhard. *Kirche – Ort des Geistes*. s. 16-17.

³² KASPER, Walter – SAUTER, Gerhard. *Kirche – Ort des Geistes*. s. 18.

Je potrebné mať na zreteli aj charizmatickú dimenziu cirkvi, ku ktorej viedla koncilová obroda chápania cirkvi zo sily a hybnosti Ducha svätého. O charizmách hovorí takmer výlučne apoštol Pavol vo svojich listoch.³³ Východiskom je jednoznačne turečská udalosť. Charizma je darom milosti Božieho Ducha a „každý má od Boha svoj vlastný dar, jeden tak, druhý inak“³⁴. Kasper sa domnieva, že ak sa toto chápanie charizmom zoberie vážne, „potom nie je viac možné jednoducho hovoriť o skončení charizmatickej dimenzie v poapoštolskej cirkvi. Duch rozdáva charizmy, ako chce; sú takpovediac kontextové a zodpovedajú platnej historickej situácii a platným potrebám cirkvi.“³⁵

Kasper vo svojich úvahách o cirkvi sa zamýšľa aj nad vzťahom charizmom a inštitucionálnej podoby cirkvi. Podľa neho sú v súlade a navzájom prepojené. „Inštitúcia je, scholasticky formulované, znamením a nástrojom (sacramentum tantum), charizma úradu je vo svojom služobnom charaktere takpovediac medzirealitou (res et sacramentum) pre skutočnú vec a život cirkvi (res sacramenti). Musí preto pripustiť priestor a slobodu a dokonca sa aktívne starať o život cirkvi v duchom vedenej súhre darov Ducha.“³⁶ Cirkvi je jednotou vzájomne sa dopĺňajúcich a podporujúcich sa charizmom. Každá z nich má svoju špecifickú úlohu a spoločne sa usilujú o dobro spoločenstva. Duch je duchom jednoty, ktorý nerozdeľuje, ale ktorý spája do celku.

Pneumatologická perspektíva posúva eklezioológiu podľa Kaspera k jej univerzálnemu horizontu. Pretože Duch svätý je ako Spiritus creator tým, kto darúva život všetkému, čo žije; on všetko všetko preniká, pretkáva a drží pohromade. Tak ako Duch svätý pôsobil pri stvorení sveta, tak pôsobí i v dejinách. On hovoril prostredníctvom prorokov, celé Ježišovo pôsobenie sa odohráva v sile Ducha, v Duchu Ježiš odovzdáva svoj život Otcovi, v sile Ducha vstáva z mŕtvych a nakoniec Ježiš posielal Ducha svätého, aby boli naplnené eschatologické prisľúbenia. V súčasnosti pôsobí hlavne tam, kde sú kladené otázky po plnosti života. Vychádzajúc z tohto môže Kasper konštatovať, že Duch „má univerzálnu ľudstva sa týkajúcu a kozmickú dimenziu“.³⁷ Druhý Vatikánsky koncil túto univerzálnu a kozmickú dimenziu pôsobnosti Ducha, ktorý pôsobil už pred Kristom, nanovo vyzdvihol. Pápež Ján Pavol II. toto ešte raz podčiarkol vo svojej encyklike *Redemptoris missio* a aplikoval na stretávanie sa s inými kultúrami a náboženstvami. Kasper inšpirovaný koncilom

³³ Napr. 1 Kor, Rim, 1 Pt.

³⁴ Vid' 1 Kor 7, 7.

³⁵ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 207.

³⁶ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 210.

³⁷ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 212.

a pápežom pri úvahách o podstate cirkvi ako communia môže preto vychádzať z pneumatologickej perspektívy a všimnúť si, že „Duch ako duša cirkvi môže rozšíriť jej pohľad za viditeľné hranice cirkvi. On, ktorý je cirkvi úplne vnútorný, poukazuje zároveň za ňu samotnú. [...] Je to práve Duch, ktorý vedie cirkev k dialógu dovnútra i navonok.“³⁸

---

³⁸ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 213.

3. Communio-ekleziológia

Táto kapitola pojednáva o pojme communia a o jeho tajomstve, ktoré sa odráža v cirkvi. Na úvod je podaný stručný výklad tohto pojmu podľa teologického lexikónu, ktorý je rozšírený ďalej o pohľad kardinála Kaspera. Prvá podkapitola sa intenzívnejšie zaoberá eucharistickou podstatou communia. V nemeckej jazykovej oblasti je prijímanie eucharistie označované ako Kommunion, čo Kasperovi dáva výbornú možnosť prepojiť obidva tieto aspekty. Ďalšia podkapitola pojednáva o mystériu communia, o jeho eschatologickom, trinitárnom a sviatostnom rozmere a prechádza ku Kasperovmu chápaniu cirkvi ako congregatio fidelium a communio sanctorum. Veľká časť tejto kapitoly je venovaná vonkajšej podobe cirkvi ako communia, kde sa nerieši iba hierarchická štruktúra cirkevných úradov, ale hlavne význam chariziem a rola každého pokrsteného v cirkvi. Záverom je načrtnutých niekoľko Kasperových úvah o budúcnosti cirkvi a o výzvach, ktoré pred ňou v dnešnom svete stoja.

3.1. Pojem communio

Communio je základným pojmom pokoncilovej ekleziológie a zároveň základným výrazom kresťanského chápania spásy. Ako teologický pojem predstavuje communio spoločenstvo, ktoré má svoj predobraz v trojjedinom Bohu, vďaka ktorému je možné personálne spoločenstvo medzi Bohom a ľuďmi, tak ako je jedinečne dokonané v Ježišovi Kristovi a v jeho cirkvi mocou Ducha svätého. V communiu sa koncentruje odpoveď kresťanskej viery na pravekú túžbu človeka po spoločenstve s Bohom a medzi sebou navzájom.³⁹ „Společenství – *communio* je prvotní realitou a prvotní touhou člověka. Již na prvních stranách Bible čteme: Není dobře, aby člověk zůstal sám (Gn 2,18).“⁴⁰

Význam slova communio prešiel v priebehu dejín vývojom. Antický jazykový úzus chápe toto slovo podobne ako slovo koinonia ako účasť či podiel a z toho odvodzuje vzťah účasti na spoločnej veci. Výraz koinonia sa v pavlovských a jánovských spisoch vyskytuje s teologickými konotáciami a jeho význam sa už nedá popísať iba lingvisticky. V týchto spisoch sa chápe ako dynamický proces sviatostnej

³⁹ Vid' Communio. In *Lexikon für Theologie und Kirche*. Bd. 2. Freiburg im Breisgau, 1994. s.1280.

⁴⁰ KASPER, Walter. *Theologie – součást naší doby*. Česká křesťanská akademie 1994. s. 61.

účasti na Bohom darovaných dobrách spásy a týmto zaručené spoločenstvo s Bohom samotným a so všetkými ostatnými, ktorí majú rovnakú účasť na týchto dobrách. Patristika recipuje novozákonné chápanie cirkvi ako koinonie a tento pojem formuje ďalej prakticko-štrukturálne. Pre vtedajšiu cirkev je spoločenstvo s Ježišom Kristom vo viere v evanjelium a vo sviatostiach centrálnou ideou. Cirkev sa uskutočňuje ako spoločnosť pri stole so zmŕtvychvstalým Ukrižovaným, prostredníctvom ktorej sú veriaci zjednotení v spoločenstve svätých (*communio sanctorum*). Koinonia získava v miestnej cirkvi (*communio ecclesiae*), ktorá je zhromaždená so svojím biskupom pri oltári, svoju inštitucionálne konkrétnu podobu. V spoločenstve miestnych cirkví (*communio ecclesiarum*) sa uskutočňuje univerzálna a týmto i ozajstná katolícka dimenzia cirkevnej koinonie. Vzrastajúci význam princípu tradície v konkrétnom cirkevnom živote a taktiež ďalšie faktory viedli k tomu, že príslušnosť ku *communio ecclesiarum* sa merala stále viac podľa toho, v akom tesnom spoločenstve bol miestny biskup s biskupom Ríma. Primát rímskeho biskupa sa dá chápať ako plod a ako integrálna súčasť starocirkevnej koncepcie *communio*. Avšak praktické vytvarovanie tejto koncepcie prispieva od 5. storočia k jej pozvoľnému opúšťaniu. Stredoveká ekleziológia rozlišuje tri oblasti cirkevného spoločenstva: spoločenstvo vo viere, spoločenstvo vo sviatostiach realizovanej lásky a spoločenstvo vzájomnej dobrotivej podriadenosti (*mutua subministratio caritatis*). Toto tretie menované spoločenstvo, ktoré je chápané ako hierarchické usporiadanie vrcholiac pápežom, postupne prekrýva ostatné dva aspekty cirkevného spoločenstva, čo vedie od 13. storočia k ústupu sakramentálnej *communio*-ekleziológie v prospech právnej jednotnej ekleziológie. Na konci tohto vývoja je v 18. a 19. storočí predstava cirkvi ako dokonalej, hierarchicky členenej a od Boha všetkými spásonosnými prostriedkami vybavenej spoločnosti. Druhý Vatikánsky koncil sa vracia k pôvodnému významu *communio* a cirkev nechápe už iba právno-inštitucionálne.⁴¹ *Lumen gentium* chápe cirkev ako sviatosť, teda ako znamenie a nástroj vnútorného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudstva (LG 1).

Walter Kasper veľmi intenzívne uvažuje o ideách, ktoré priniesol Druhý Vatikánsky koncil. *Communio* sa stáva súčasťou jeho ekleziologického premýšľania. Hovorí, že v idei *communio* sa koncilu „podarilo vycítiť jednu z najhlbších otázok doby, očistiť ju vo svetle evanjelia a odpovedať na ňu spôsobom, ktorý predstihuje

---

⁴¹ Vid' *Communio*. In *Lexikon für Theologie und Kirche*. s. 1280 – 1282.

akékoľvek čisto ľudské pýtanie sa a hľadanie. [...] Premýšľanie koncilu pod heslom communia sa javí preto ako veľmi aktuálne.⁴²

V communiu nejde o otázky štruktúry cirkvi, ale o podstatu, na ktorej cirkev stojí, a pre ktorú žije. Koncil dáva do popredia tajomstvo cirkvi, ktoré je možné pochopiť iba prostredníctvom viery. To tajomstvo spočíva podľa koncilových otcov v prístupe v Duchu skrze Krista k Otcovi, aby sme tak mali účasť na božskej prirodzenosti, aby sme boli ikonou spoločenstva Trojice. Jedine Boh je schopný naplniť ľudskú túžbu po spoločenstve, pretože táto túžba smeruje k niečomu, čo prevyšuje všetko ľudské a je završená v sebazdieľaní sa Boha, v priateľstve s Ním. Cirkevné štruktúry sú iba prostriedkom k dosiahnutiu tohto cieľa a majú prispievať k obnoveniu duchovnej resp. tajomnej dimenzie cirkvi. Koncil chápe communio súčasne i ako účasť na živote Boha skrze slovo a sviatosť. Eucharistia je symbolické sprítomnenie tajomstva spásy.⁴³

Communio či koinonia pôvodne neznamena spoločnosť, ale účasť, presnejšie účasť na Bohom darovaných spásnych dobrách; účasť na Duchu svätom, na novom živote, na evanjeliu a hlavne účasť na eucharistii. Tento význam sa nachádza už u apoštola Pavla, keď hovorí vo svojom prvom liste Korint'anom, že chlieb, ktorý lámeme je účasťou na tele Kristovom (1 Kor 10,16). Toto prevzal i koncil do svojej konštitúcie a hovorí: Pri lámaní eucharistického chleba máme skutočne účasť na Pánovom tele a sme povznesení do spoločenstva s ním i medzi sebou (LG 4). Eucharistia nie je jedinou formou cirkevného communia. Tvorí ho i ďalšie sviatosti a hlavne je to krst, ktorý je „bránou a fundamentom cirkevného communia“.⁴⁴ Význam eucharistie pre communio opisuje Kasper následovne: „Tak ako je trinitárne vyznanie symbolickým zhrnutím a poznávacím znakom celej kresťanskej viery, tak je eucharistia sakramentálnym symbolickým sprítomnením celého mystéria spásy. Ako eucharistické communio nie je cirkev iba obrazom trinitárneho communia, ale tiež jeho sprítomnením. Nie je iba znakom a prostriedkom spásy, ale i plodom spásy. Je ako eucharistické communio predstihujúcou odpoveďou na ľudskú prvotnú otázku po spoločenstve.“⁴⁵ V jednote krstu a eucharistie je zakotvená jednota celého communia, ktorá je východiskom univerzality a katolicity.

---

⁴² KASPER, Walter: *Die Kirche Jesu Christi*. s. 407.

⁴³ KASPER, Walter: *Die Kirche Jesu Christi*. s. 405 - 411.

⁴⁴ KASPER, Walter: *Die Kirche Jesu Christi*. s. 413.

⁴⁵ KASPER, Walter. *Die Kirche Jesu Christi*. s.413 - 414.

Eucharistia je prameňom, stredobodom a vrcholom života cirkvi.⁴⁶ Cirkev je znakom jednoty vo svete a eucharistia je sviatosťou tejto jednoty. Eucharistia ako sviatosť jednoty ukrýva v sebe rozmanitosť aspektov. Kasper hovorí o eucharistii ako Ježišovom teste, pamiatke, vďakyvzdaní a obeti, o eucharistii ako epikléze, communiu, eschatologickom znaku a ako o sume kresťanského mystéria spásy. Ježišove slová pri poslednej večeri sú zhrnutím jeho celého pozemského života a výkladom jeho smrti a v tejto súvislosti sú chápané ako testament, prostredníctvom ktorého má jeho dielo i po jeho smrti naďalej žiť a pôsobiť. Jeho odkaz je odkazom seba samého, aby mohol zostať so svojimi a pri svojich. V tejto pamiatke sú zhrnuté všetky tri časové dimenzie – spomienka, aktualizácia v prítomnosti a eschatologický výhľad. Darovanie eucharistie Ježišom ako i pripomínanie jeho diela spásy sa udialo i sa naďalej deje ako vďakyvzdanie. Vďačnosť a ďakovanie je základným postojom človeka pred Bohom. V dejinách spásy vyjadruje ďakovanie postoj rýdzeho prijímania aktov a darov záchrany. Úmysel ďakovania sa odpradáva spája s úmyslom obety. Už Starý zákon pozná obetu chvály Bohu - „Prines Bohu obet' díky a plň svoje sliby Nejvyššímu!“ (Ž 50,15) - a táto obeta chvály sa preniesla i do Nového zákona - „Prinášejme tedy skrze Ježíše stále obet' chvály Bohu; naše rty necht' vyznávají jeho jméno“ (Žd 13,15). Vďakyvzdanie ako vyjdenie človeka k Bohu nie je samozáslužným dielom ani autonómnym výkonom človeka či cirkvi. Je podnietené Duchom, ktoré sa cez Bohom darovanú milosť prelieva k Bohu. Takto sa eucharistia stáva vo vnútornej nevyhnutnosti epiklézou, prosbou o vyslanie Ducha. Epikléza je vnútornou dušou eucharistie. Vyslaním Ducha svätého sa univerzálne realizuje dielo Ježiša Krista a dejiny i svet sa integrujú v Kristovi. Pôsobenie Ducha v eucharistii je zacielené na spoločenstvo v Ježišovi a s Ježišom. Eucharistické spoločenstvo zahŕňa v sebe univerzálno-kozmickejšiu dimenziu a poukazuje na svet a jeho eschatologické naplnenie. Eschatologický výhľad je i pre samotného Ježiša pri jeho poslednej večeri konštitutívnym prvkom. Marek vo svojom evanjeliu o tom podáva správu: „Amen, pravím vám, že nebudu již píti z plodu vinné révy až do toho dne, kdy budu pít nový kalich v Božím království.“ (Mk 14,25) Už prvotná jeruzalemská obec oslavuje lámanie chleba v eschatologickej očakávanej radosti. V tejto radosti a do predvečera slávnosti a v predzvesti nebeskej svadobnej hostiny je včlenené celé stvorenie v sviatosťnom znamení. V prednesení darov chleba

---

⁴⁶ Konferencia biskupov Slovenska. *Ecclesia de eucharistia. Cirkev žije z eucharistie*. [2014-3-31]. <<http://m.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/ecclesia-de-eucharistia>>.

a vína je anticipovaná eschatologická premena sveta.⁴⁷ Po rozobratí jednotlivých aspektov eucharistie môže Kasper na otázku po podstate eucharistie a jej význame pre cirkev konštatovať nasledovné: „Eucharistia je vo sviatosťnom spôsobe sprítomnením a súhrnom celého kresťanského tajomstva spásy. Obsahuje v sebe stvorenie a eschatologické nové stvorenie, vyjadruje pohnutie Boha k človeku ako aj odpovedajúce pohnutie sa človeka a ľudstva v k Bohu, je zahrňujúcim odkazom života, smrti a zmŕtvychvstania Ježiša Krista, je uctievaním Boha a spásou človeka osobne i ekleziálne, dar i úloha v jednom.“⁴⁸

Communio je jedným z aspektov eucharistie. Je najvnútornejším spoločenstvom jednotlivca s Ježišom a ekleziálne je spoločenstvom v Ježišovi. Je znakom jednoty a zväzkom lásky. Pri poslednej večeri podal Ježiš svoj kalich svojim učeníkom a tým dal najavo napriek vtedajším zvyklostiam, že majú podiel na tomto kalichu a tak s nimi učinil Novú zmluvu. Podstatou eucharistie nie je jej charakter hostiny, ale to, že sa uskutočňuje v spoločenstve. Toto sa udialo i pri poslednej večeri, kedy tým najdôležitejším aspektom nebola skutočnosť hostiny a jedla, ale práve skutočnosť spoločenstva. To rozhodujúce sa síce udialo v rámci hostiny, ale zároveň to bežné poňatie podoby hostiny prekročilo a prelomilo. Opakovanie Ježišových mimoriadnych slov, ktoré vyslovil pri večeri, sa začalo už veľmi skoro oddeľovať od bežného nasycovania sa pri jedle. Dôkazom tohto je i to, že oslava eucharistie bola prenesená do skorého rána, čo prinieslo so sebou novum toho, že eucharistia sa začala chápať ako communio a bola obohatená a ekleziálnu dimenziu. Jasne to vyjadruje apoštol Pavol. Pre neho je účasť na eucharistickom tele Pána zároveň spoločenstvom na ekleziálnom tele Krista.⁴⁹

3.2. Mystérium communia

Dogmatická konštitúcia o cirkvi, *Lumen Gentium*, začína výpoveďou: Svetlom národov je Kristus (LG 1). Touto výpoveďou dáva Druhý Vatikánsky koncil jasne najavo, že cirkev neexistuje sama pre seba, ale je tu kvôli Bohu a ľuďom a pre spásu a nádej človeka. Cirkev sama nie je svetlom národov, ním je jedine Ježiš Kristus, „ktorý

---

⁴⁷ Vid' KASPER, Walter. *Sakrament der Einheit. Eucharistie und Kirche*. Herder, Freiburg im Breisgau, 2004, s. 83-107.

⁴⁸ KASPER, Walter. *Sakrament der Einheit*. s. 105.

⁴⁹ Vid' KASPER, Walter. *Sakrament der Einheit*. s. 99-103.

vo svojej ľudskej podobe odráza obraz živého Boha⁵⁰ Koncil chápe cirkev jednoznačne kristologicky a zároveň univerzálne otvorenú.⁵¹ Cirkev je odvodená od Krista, jemu podriadená a k nemu nasmerovaná. „Cirkev je presvedčivou predovšetkým vtedy, keď hovorí o svojej 'veci', o evanjeliu Ježiša Krista, ktoré dosvedčuje v celom svojom živote. Cirkev je – tak hovorí koncil – mystériom/sacramentom iba 'v Kristovi'.“⁵²

Grécky pojem mystírion (μυστήριον) – tajomstvo - sa dá odvodiť od slovesa (ústam) uzatvoriť, pričom sa nedá vyhnúť jeho prelínaniu sa so slovesom (niekoho) zasvätiť. Jedná sa o religionistický termín, ktorý objasňuje, že nie o všetkých oblastiach náboženského sa dá verejne hovoriť. Cez helenisticko-židovskú múdroslovnú literatúru prenikol tento pojem i do slovníka kresťanstva. Je potrebné zdôrazniť, že v dejinách náboženstva nemôže bez tajomstva existovať žiadne zjavenie, pričom takmer všetky náboženstva vychádzajú z toho, že časť religiózne relevantného ešte nie je zjavené, teda je tajomstvom.⁵³ Mystérium ako teologický pojem znamená nevyčerpatelnú skutočnosť Boha, ktorá sa otvára a darúva ľuďom v Ježišovi Kristovi. Takto chápaný teologický pojem mystéria je potrebné oddeliť od bežne používaného slova tajomstvo, ktoré je väčšinou negatívne definované ako niečo, čo je ukryté ľudskému poznaniu a nedá sa do neho nahliadnuť.⁵⁴

Kasper sa zaoberá vo svojej ekleziológii ponímaním mystéria, ako ho uvádza konštitúcia o cirkvi a zároveň upozorňuje, že pojem mystéria je dnešnému mysleniu iba ťažko zrozumiteľný. Mnoho súčasníkov vidí v cirkvi všetko možné, len nie odraz dobrotivého Boha. Mnohí vidia v cirkvi dokonca prekážku viery v Boha. Problém sa ukazuje práve v tom, že pre mnohých dnešných ľudí je slovo tajomstvo len ťažko zrozumiteľné. Je pre nich nielen mylné, ale aj podozrivé. V súčasnosti má slovo tajomstvo negatívne konotácie, je niečím, čo nemá vyjsť na svetlo, je netransparentnou vecou. Niektorí v tajomstve vidia dokonca záhadnú, cudzorodú, ezoterickú či dokonca obskúrnú skutočnosť. Kasper sa domnieva, že k takémuto ponímaniu tajomstva svojím spôsobom dopomohla i tradičná teológia.⁵⁵ „Pretože deklarovala pravdy ako tajomstvá, ktoré sú nezrozumiteľné prirodzenému, všetkým ľuďom prístupnému rozumu a dostupné iba viere samotnej. Takéto chápanie tajomstva naznačuje nedorozumenie, že

⁵⁰ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 111.

⁵¹ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 110-111.

⁵² KASPER, Walter. *Die Kirche Jesu Christi*. s. 267-268.

⁵³ Vid' *Mysterium*. In *Lexikon für Theologie und Kirche*. Bd. 7. Freiburg im Breisgau, 1998. s. 577.

⁵⁴ Vid' *Mysterium*. In *Lexikon für Theologie und Kirche*. s. 579-580.

⁵⁵ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 111 - 112.

sa v cirkvi jedná o niečo, čo sa nachádza mimo či vedľa skutočnej, rozumu prístupnej oblasti, o niečo, čo je v najlepšom prípade na okraji či v medznej oblasti života, teda predsa len iracionálna vec. Definovať cirkev ako tajomstvo znamená pre mnohých určiť ju ako človeku neprístupný cudzí svet alebo dokonca ako obskúrny svet, ktorý sa nachádza mimo normálneho života, a ktorý je hneď od počiatku v pôvodnom slova zmysle 'out'.⁵⁶

Tajomstvo sa v súčasnosti chápe i ako dôvernosť,⁵⁷ ktorá je zverená inej osobe. Táto dôvernosť je chránená povinnosťou mlčanlivosti a jej prípadné zverejnenie sa pokladá za ťažké porušenie dôvery. Takéto dôvernosti či tajomstvá patria do súkromnej oblasti a sú chránené nielen cirkevným, ale i občianskym právom. Walter Kasper uznáva, že náboženstvo a viera patria do oblasti osobného rozhodnutia, ktoré sa každého dotýka v hĺbke jeho srdca, je teda dôvernosťou; a predsa nie je možné cirkev označovať ako dôvernosť. Cirkev je verejnou veličinou, ktorá má svedčiť vo svete o svojom poslaní, tak ako sa to uvádza napr. i u evanjelistu Matúša.⁵⁸ Ak sa chceme priblížiť tajomstvu cirkvi, potrebujeme sa dopracovať k adekvátnemu pochopeniu zmyslu tajomstva. Je potrebné ukázať, že tajomstvo nie je niečím, čo sa nachádza mimo bežného sveta či na onom svete, ale je prítomné uprostred života, je súčasťou ľudskej skúsenosti. Pre kresťanské pochopenie mystéria je dôležité, že sa toto tajomstvo uskutočňuje v konkrétnej historickej podobe. Práve toto je podľa Kaspera jeho podstatou. Hovorí, že sa tu „nejedná o akési neurčité tajomstvo, ktoré sa otvára vždy a všade v celej skutočnosti, ale o konkrétne zjavenie sa tajomstva jedného Boha v rozhodných historických slovách a činoch, súborne a vo svojej úplnej plnosti v Ježišovi Kristovi. [...] Historická konkrétnosť je takpovediac spôsob prejavu, reálny symbol slobody a láskavosti zjavenia tajomstva Boha.“⁵⁹

Keď Druhý Vatikánsky koncil hovorí o mystériu cirkvi, má na mysli biblický význam tajomstva a neopiera sa o jeho religionisticko-filozofické chápanie. Základ biblického chápania tajomstva má pôvod v apokalyptickom židovstve, jeho podstatné vyjadrenie sa nachádza u proroka Daniela. Ľudu sa zdalo, že je Bohom opustený, že Boh mu je veľmi vzdialený. Apokalyptici upierali svoj pohľad na tajomstvo Bohom ukrytého plánu spásy a jeho historického uskutočnenia. Daniel hovorí o nadchádzajúcom eschatologickom kráľovstve, ktoré príde po zániku svetských

⁵⁶ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 112.

⁵⁷ Walter Kasper to nazýva *Herzenseheimnis* – tajomstvo v srdci.

⁵⁸ Mt 10, 27: Co vám říkám ve tmě, povězte na světle; a co slyšíte v soukromí, hlásejte se střech.

⁵⁹ KASPER, Walter. *Die Kirche Jesu Christi*. s. 266-267.

kráľovstiev prostredníctvom suverénneho Božieho zásahu. V Danielovom eschatologickom pojme tajomstva je vyjadrená celá nádej Izraela. Je to nádej na nový svet pravdy, spravodlivosti a pokoja. Apokalyptický pojem tajomstva ukrýva v sebe aj vedomie toho, že my, ľudia, síce môžeme podľa svojich možností konať a dosahovať dobro, ale principiálny zvrat nie sme schopní spôsobiť. Ten dokáže urobiť jedine Boh a preto len jemu musíme dôverovať. Danielova vízia sa plní v Ježišovi, ktorý vo svojom hlásaní o Božom kráľovstve uchopuje apokalyptické chápanie tajomstva a zároveň nádeje, ktorá sa v ňom vyjadruje. Apoštol Pavol toto chápanie podrobne rozvíja. Za mystérium označuje večné, doterajšej dobe skryté rozhodnutie o spáse a večné Božie spásonosné tajomstvo, ktoré je zjavné v ukrižovanom Ježišovi. „Križ sa stal zjavením a udalosťou univerzálneho a definitívneho významového horizontu všetkej skutočnosti.“⁶⁰ Toto tajomstvo križa je potrebné zvestovať prostredníctvom cirkvi celému svetu. Pavol nechápe pod tajomstvom žiadne gnostické tajomné učenie, ani učenie, ktoré hlásajú mudrci tohto sveta. Ale je to posolstvo o ukrižovanom Ježišovi Kristovi.⁶¹ Kasper v tomto kontexte podotýka: „Úzko spojené s kristologickým určením cirkvi je pre koncil eschatologické určenie cirkvi. Ježiš Kristus je mesiášskym naplnením starozákonného zasľúbenia. Tak je cirkev mesiášskym ľudom; v nej je Kristovo kráľovstvo v mystériu už prítomné, ona je zárodkom a začiatkom kráľovstva na zemi. V cirkvi vyčnieva eschaton už do dejín.“⁶² Ide tu o dvojité presah cirkvi, ktorý koncil nazýva *universale salutis sacramentum* - univerzálnou sviatosťou spásy. *Sacramentum* je latinským prekladom a bližším určením mystéria. „Sakramentálne určenie podstaty cirkvi teda hovorí, že cirkev je znamením a nástrojom Krista a jeho eschatologickej záchrany.“⁶³

Kasper biblické ponímanie tajomstva Druhým Vatikánskym koncilom zvlášť vyzdvihuje. Hovorí, že týmto chápaním „sa koncil postavil za veľkolepo rozsiahly, všestranne dejinný pohľad a radí cirkev do tejto univerzálnej a kozmickej perspektívy. Osvojuje si očakávania a nádeje nielen Izraela, ale celého ľudstva, Ježiša Krista chce ohlasovať ako svetlo národov a svedectvo cirkvi o Ježišovi Kristovi vykladať ako odpoveď na otázky a nádeje ľudí. Táto odpoveď nie je zaiste žiadnou ľahkou odpoveďou. Ňou odkazuje cirkev na križ, čo je podľa zdravého ľudského úsudku škandálom a preto provokuje rozpor. Tomuto rozporu a škandálu sa cirkev nesmie

---

⁶⁰ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 119.

⁶¹ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s 118 - 120.

⁶² KASPER, Walter: *Die Kirche Jesu Christi*. s. 268.

⁶³ KASPER, Walter: *Die Kirche Jesu Christi*. s. 269.

vyhýbať. Obe brvna kríža sa krížia a nenechajú sa viesť k syntéze. Kríž sa musí ponechať v jeho celej paradoxnosti a mysliteľskej neprístoynosti. [...] Lebo práve vo svojej paradoxnosti je kríž tým, 'id quo maius cogitari nequit' (od čoho nič väčšieho sa nedá pomyslieť), totiž krajnosťou nevysvetliteľnej Božej lásky.⁶⁴

Druhý Vatikánsky koncil nenazerá na cirkev iba z kristologického uhlu, ale zároveň vypovedá o cirkvi ako o ikone Najsvätejšej Trojice. „Trojičné vyznanie chce povedať, že jeden a jediný Boh nie je od večnosti žiadnym osamelým Bohom, ale je večným sebazdieľaním sa v láske.“⁶⁵ Jedná sa tu o presný výklad výroku Boh je Láska, ako je uvedený v Prvom Jánovom liste (1 Jn 4,8). „Pretože Boh je sám v sebe milujúce zdieľanie sa, môže sa v dejinách vyjaviť ako sebazdieľanie.“⁶⁶ Jánov list sa vyznačuje aj plurálom, ktorý používa pri písaní a Kasper z toho vyvodzuje, že Jánovi tu nejde o osobný vzťah k Bohu, ale o vyjadrenie *my* obce či *my* cirkvi. Preto konštatuje: „Cirkev môžeme chápať ako sprítomnenú ikonu Trojice. V jej communiu sa odráža nielen vnútrotrinitárne communio, ale v nej sa i sprítomňuje, ona bude po celý svoj život, obzvlášť v eucharistii, ním naplnená, a preto i my máme účasť na trinitárnom živote.“⁶⁷

Keď Druhý Vatikánsky koncil hovorí o cirkvi ako sviatosti, koná to veľmi uvážlivo. *Lumen gentium* hovorí, že cirkev je v Kristovi akoby sviatosťou, čiže znakom a nástrojom dôverného spojenia s Bohom a jednoty celého ľudstva (LG 1). Označenie 'akoby sviatosť' vysvetľuje Kasper tým, že koncil chcel vyjadriť skutočnosť, že cirkev nie je žiadnou ďalšou sviatosťou vedľa siedmich sviatostí, ale je sviatosťou iba v Kristovi. (K označeniu cirkvi ako sviatosti došlo aj prostredníctvom prekladu gréckeho slova *mysterion* ako *sacramentum*.) Tajomstvo cirkvi vzišlo od ukrižovaného Ježiša, od pôvodcu všetkých sviatostí. Kasper preferuje označenie cirkvi ako základnej alebo pôvodnej sviatosti. Hovorí: „Ako základná či pôvodná sviatosť je takpovediac sviatosťou v ostatných sviatostiach. Je temer tou jednou rukou, ktorou Boh po nás siaha a priťahuje k sebe.“⁶⁸ Kasper tvrdí, že správne pochopená sakramentálna štruktúra cirkvi sa zakladá na celkovom sviatostnom usporiadaní spásy. Boh sa zjavuje a zachraňuje ľudí prostredníctvom slov a činov a definitívne to učinil tým, že sa jeho syn stal človekom. V Ježišovi sa neviditeľný Boh stal viditeľným a to, čo bolo na Ježišovi viditeľné, prešlo do sviatostí. Sviatosti nie sú však v Kristovi zjednotené s Božstvom,

⁶⁴ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 120 – 121.

⁶⁵ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 122.

⁶⁶ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 122.

⁶⁷ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 123.

⁶⁸ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 127.

ale on neho sa odlišujúce nástroje vykúpenia. Sviatosti a ako sviatosť chápaná cirkev preto sú iba znakom a nástrojom. Kasper to vysvetľuje nasledujúcou vetou: „Sú reálnym symbolom, ktorý to, čo charakterizuje, taktiež i obsahuje a sprostredkováva.“⁶⁹ Tým sa podľa Kaspera výpoveď o cirkvi 'akoby sviatosti' nezbožšťuje, ale správne relativizuje. Cirkev poukazuje na Ježiša a na jeho kríž, je cirkvou pod krížom a v tieni kríža. Je na ceste za útechou od Boha, je teda na ceste k svojmu eschatologickému cieľu. Cirkev je znakom a nástrojom jednoty s Bohom a zároveň znakom a nástrojom jednoty medzi ľuďmi. „Pohľad na cirkev ako sviatosť stavia cirkev do veľkej súvislosti s dejinami spásy. Tak ako sa rozlišujú pri sviatostiach tri dimenzie, tak aj v cirkvi môžeme rozlišovať tri dimenzie: Dimenziu vonkajšieho znaku, t.j. sociálno-inštitucionálnu dimenziu (*signum seu sacramentum tantum*), dimenziu medzi už realizovanou, ale pod znamením skrytou skutočnosťou cirkvi v spoločenstve s Bohom a v spoločenstve viery, nádeje a lásky (*res et sacramentum*) a napokon dokonanou eschatologickou skutočnosťou univerzálneho Božieho kráľovstva, ku ktorému sa cirkev približuje, a ktoré je v nej v tajomstve už prítomné (*res sacramenti*).⁷⁰

Kasper v kontexte mystéria cirkvi ju nazýva umeleckým dielom, aby takto posunul do popredia jej krásu. K tomuto konštatovaniu ho inšpirovali teológovia 19. storočia ako François René Chateaubriand, Johann Michael Sailer, Johann Sebastian Drey a Johann Adam Möhler. Kasper v tomto kontexte nechce hovoriť o nejakej estetickej stránke, ale o kráse, ktorá je hlbšia a centrálnejšia. Hovorí o kráse obrazu Boha v Ježišovi Kristovi. Hovorí, že „je to paradoxná krása, lebo na ňom, tom zmučenom a ukrižovanom, nebol ani vzhľad ani krása. A predsa má postava Ježiša Krista dodnes v sebe niečo atraktívne a fascinujúce, a to nie iba pre kresťanov, ale aj pre mnohých iných ľudí, ktorí sa necharakterizujú ako kresťania.“⁷¹ Krása cirkvi je vyjadrená i v liturgii a v jej symboloch a obradoch. Prejavuje sa obzvlášť v tých osobách, ktoré nasledujú Ježiša a svojim životom odrážajú jeho svetlo a nádheru.⁷²

---

⁶⁹ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 127.

⁷⁰ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 128.

⁷¹ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 130.

⁷² Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 129-131.

3.3. Cirkev ako congregatio fidelium a communio sanctorum

Kasper si vo svojich úvahách o cirkvi ako communiu kladie i otázku, ako cirkev dôjde do svojho eschatologického cieľa a čo ju sprevádza na jej ceste. Impulzom, ktorý dal človeka do pohybu, aby sa zhromaždil a vydal v Ježišovi na cestu, je samotný Boh.⁷³ Cirkev však má dosvedčovať najhlbší zmysel a cieľ všetkej skutočnosti a človeka a anticipuje už prichádzajúcu nebeskú nádheru. Odpoveď na otázku, ako sa má toto udiat, dáva Písmo i Tradícia: prostredníctvom zvestovania slova a slávenia sviatostí, hlavne eucharistie. Z toho vyplývajú podľa Kaspera dve podstatné výpovede o povahe cirkvi: „Cirkev je congregatio fidelium a je communio sanctorum, to znamená sacramentorum.“⁷⁴

Boh Starého a Nového zákona je Bohom, ktorý oslovuje a prihovára sa. Nie je nejakým vzdialeným a mlčiacim bohom, ale je Bohom, ktorý žije a ako takého nám dosvedčuje Biblia, a v takého veria všetci kresťania. Nie je Bohom, ktorý žije vzdialený od sveta, a ktorého existencie sa nedotýka žiadne dianie vo svete. Je Bohom žijúcich. „Obracia sa k ľuďom, prihovára sa im, neoznamuje im iba niečo, ale sám seba im sprostredkováva a je tak prostredníctvom svojho slova prítomný uprostred života svojho ľudu. Slovo Boha preto nie je iba informáciou, ale predovšetkým personálnou komunikáciou, v ktorej nás Boh oslovuje z prekypujúcej lásky ako priateľov.“⁷⁵ Už Izrael sa chápal ako Božie zhromaždenie a toto chápanie prešlo i do Nového zákona, preto sa cirkev môže označovať ako Božím slovom povolaný a zhromaždený ľud. Apoštol Pavol preto môže hlásať prvým obciam, že ich priviedol v Ježišovi Kristovi k životu skrze evanjelium (1 Kor 4,15), teda skrze slovo a tým môže byť cirkev označovaná ako creatura verbi.⁷⁶ Tradícia z tohto vychádzala, a preto mohla označiť cirkev ako zhromaždenie veriacich, teda congregatio fidelium. Kasper na tomto mieste podotýka, že toto označenie je potrebné správne chápať. „Congregatio fidelium neznamená, že cirkev je dodatočným zlúčením jednotlivých veriacich. Nie jednotliví veriaci sa zlučujú do cirkvi, ale je to Boh, ktorý zvoláva cirkev ako svoj ľud prostredníctvom svojho slova a spája ju v jednej viere.“⁷⁷ Úvodné slová Dei Verbum, dogmatickej konštitúcie o Božom zjavení: Božie slovo nábožne počúvať a s dôverou

⁷³ Kasper to uvádza ako eschatologische Sammlungsbewegung Gottes. Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 165.

⁷⁴ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 165.

⁷⁵ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 166.

⁷⁶ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 165-167.

⁷⁷ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 167.

ohlasovať(DV 1) sú podľa podľa Kaspera veľmi pregnantným vyjadrením podstaty cirkvi ako congregatio fidelium. „Cirkev existuje v dvojitém vyjadrení počutia a dosvedčovania počutého Božieho slova. Cirkev preto nemôže a nesmie predávať svoju vlastnú múdrosť, môže iba predávať to, čo predtým sama počula. Iba ako cirkev nasluchajúca môže byť i cirkvou učiacou. Potom ale nemôže to, čo počula, ponechať si iba sama pre seba, ale musí to podávať ďalej. Prostredníctvom dosvedčovania Božieho slova má zhromažďovať Boží ľud. Tak je cirkev svojou povahou misionárska; evanjelizácia je faktickou identitou cirkvi.“⁷⁸

Cirkev ako communio sacramentorum vyplýva z cirkvi ako congregatio fidelium, pretože slovo Božie nie je iba nejakou ozvenou, ale je živým slovom, ktoré tvorí a zapríčiňuje. Boh povedal a stalo sa tak. O tomto svedčí nielen správa o stvorení sveta, ale i ďalšie správy o veľkých Božích činoch. „Keďže Božie slovo je účinným, skutočnosť spôsobujúcim a skutočnosťou sa stávajúcim slovom Boha, ktoré v plnosti času sa stalo Telom, nemôže sa zostávať iba pri hlásanom Božom slove; zvestované Božie slovo sa má stať v cirkvi vo sviatostiach takpovediac telom a má byť liturgicky oslavované. Tak je Ježiš Kristus prítomný v cirkvi prostredníctvom svojho slova a v sakramentálnych znakoch ako analógii stelesnenia. V tomto zmysle môžeme povedať: Čo bolo na Ježišovi Kristovi viditeľné, sa premenilo do sviatostí. Sú znakom a nástrojom spásonosnej prítomnosti Krista v cirkvi.“⁷⁹

Už v počiatkoch cirkvi sa hovorí o krste a eucharistii. Správu o tom podávajú Skutky apoštolov a už od pavlovských čias sa krst chápe ako základ cirkvi. Krstom sa stávame telom Krista a účasťou na eucharistickom tele Krista sa stávame jedným Kristovým telom, ktorým je cirkev a preto môže Kasper konštatovať, že „skrz eucharistické communio je odôvodnené communio ecclesialis“.⁸⁰ Cirkev sa od samého počiatku chápe ako bohoslužobné zhromaždenie, ktoré má svoj stredobod života v eucharistickej bohoslužbe, preto je cirkev nielen congregatio fidelium, ale i communio canctorum/sacramentorum. „Communio sanctorum pôvodne neznamená spoločenstvo svätých (sancti), t.j. veriacich, či spoločenstvo so svätými na nebesiach, ale spoločenstvo na svätom (sancta), to znamená spoločnú účasť na dobrách spásy: na Ježišovi Kristovi, na Duchu svätom, na evanjeliu a predovšetkým na eucharistii. Spoločenstvo na svätom odôvodňuje spoločenstvo svätých navzájom.“⁸¹

⁷⁸ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 167.

⁷⁹ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 168.

⁸⁰ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 168.

⁸¹ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 169.

Congregatio fidelium a communio sacramentorum sú navzájom súvisiace pojmy. Jeden aspekt bez druhého nemôže jestvovať, pretože sú vnútorne prepojené. „Božie slovo sa koncentruje a realizuje vo sviatostiach.“⁸² Spolupatričnosť slova a sviatosti je vyjadrená pri každej liturgii sviatostí. Obidve majú podobnú štruktúru. Tak ako zvestované Božie slovo, tak i sviatosti majú dimenziu rozpomínania sa. Sú pamiatkou spásonosných činov, ktoré sa udiali v minulosti a ako anamnéza sú zároveň reálnym sprítomnením raz a navždy uskutočneného spásneho činu. Sviatosti poukazujú i na eschatologické naplnenie a ako také sú reálnou anticipáciou eschaty. Slávením eucharistie sa uskutočňuje už teraz eschatologické zhromaždenie Božieho ľudu, prostredníctvom nej sme zaradení do nebo i zem zahrňujúceho spoločenstva.⁸³ Na záver svojich úvah o eschatologickej dimenzii slova a sviatostí Kasper konštatuje: „V eucharistii sa otvára takpovediac štrbina na opone prichádzajúceho nebeského Jeruzalema.“⁸⁴

3.4. Konkrétne podoba cirkvi ako communia

Úrady, služby a charizmy sú navonok viditeľnou podobou cirkvi. Lumen gentium hovorí, že cirkev je potrebné vidieť v jednote ľudského a Božského prvku ako cirkev pozemskú a cirkev oplývajúcu nebeskými darmi, ktoré spolu tvoria jedinú komplexnú skutočnosť (LG 8).

Walter Kasper pri svojich úvahách o viditeľnej podobe cirkvi vychádza z toho, že cirkev je znakom a nástrojom pôsobenia Boha vo svete a slúži posväteniu sveta a života. Úloha posväcovať svet a život prináleží osobitým spôsobom laikom. „Poslanie laikov sa týka teda cieľa a účelu cirkvi.“⁸⁵ Druhý Vatikánsky koncil hovorí o účasti laikov na prorockom, kňazskom a kráľovskom úrade Ježiša Krista, konkrétne o všeobecnom kňazstve všetkých pokrstených. Toto vyhlásenie koncilu je aj smernicou Kasperových úvah o úradoch v cirkvi. Svoju konkrétnu ekleziológiu nezačína popisom Petrovho úradu a nekončí predstavením miestnych cirkevných obcí, ale vychádza práve zo všeobecného resp. spoločného kňazstva pokrstených. „V dokumentoch Druhého Vatikánskeho koncilu má text Prvého listu Petrovho prominentnú rolu. Tento text sa

---

⁸² KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 170.

⁸³ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 170-172.

⁸⁴ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 172.

⁸⁵ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 286.

odvtedy považuje v katolíckej teológii za Magnu Chartu spoločného kňazstva všetkých pokrstených. [...] Všetci pokrstení – tým nie sú mienení iba laici, a už vôbec nie laici na rozdiel od kléru, ale všetci členovia cirkvi, taktiež kňazi a biskupi ako aj rehoľníci.⁸⁶

Kasper túto 'Magnu Chartu' vyjadril geniálnym spôsobom v jedinej vete: „Nikto nie je iba objektom, ale všetci sú tiež subjektom v cirkvi.“⁸⁷ Zároveň Kasper upozorňuje, že je nanajvýš potrebné mať na zreteli, že toto spoločné kňazstvo sa nemá chápať v zmysle nejakej abstraktnej rovnosti. „Všetci spoločne nesú zodpovednosť za uskutočnenie príkazu Ježiša Krista a za posvätenie sveta. To neznamená, že všetci všetko vedia a každý všetko môže konať. Cirkev je podľa Nového zákona podobná organizmu, v ktorom majú jednotlivé orgány rôzne úlohy pre dobro celku; je podobná domu, ktorý ako taký má svoju štruktúru a má svoje trvanie, keď jeho jednotlivé časti sú dobre pospájané.“⁸⁸ Z tejto fundamentálnej rovnosti všetkých pokrstených vychádzajú špecifiká jednotlivých úradov. Preto aj zaužívané delenie v cirkvi na klérus a laikov nesmie byť podľa Kaspera východiskom popisu podstaty cirkvi. „Úloha zvestovania, liturgie ako aj zodpovednosti za jednotu cirkvi prináleží všetkým kresťanom spoločne a je jednou funkciou cirkvi ako celku. [...] Každý jednotlivec, či pápež, biskup, kňaz alebo laik, môže pôsobiť iba v spoločenstve s celkom a ako orgán celku.“⁸⁹ Pri ohlasovaní viery je preto dôležité vzájomné načúvanie sa a súhra.

Aj keď fundamentom cirkvi je rovnosť všetkých pokrstených, rozoznávajú sa v jej rámci charizmy a úrady.⁹⁰ Pavol vo svojom liste Korint'anom hovorí o apoštoloch, prorokoch, učiteľoch, o mocných činoch, daroch uzdravovania, službách potrebným, o riadení cirkvi, o reči vo vytržení (1 Kor 12, 27-28). Charizmy sú podľa Kaspera základným princípom usporiadania cirkvi. Pod pojmom charizmy nie je potrebné chápať nejaké pozoruhodné a obzvlášť nápadné fenomény. „Zásadne každý kresťan má svoju charizmu, ktorá bežne súvisí s jeho prirodzenými schopnosťami a predispozíciami, s jeho povolaním a životnými podmienkami.“⁹¹

Cirkev a jej hierarchické usporiadanie nie sú uzavretým systémom, v ktorom sa všetko odvíja a normuje od jedného centrálného bodu. Ak by sa hierarchia v cirkvi chápala iba jednostranne ako dôsledok plnej moci pápeža, takéto chápanie by

⁸⁶ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 292.

⁸⁷ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 293.

⁸⁸ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 293-294.

⁸⁹ KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter. Die Schriften zur Ekklesiologie II*. Herder, Freiburg im Breisgau, 2009, s. 51.

⁹⁰ Kasper úrady nazýva službou.

⁹¹ KASPER, Walter - LEHMANN, Karl. *Die Heilssendung der Kirche*. In *Pastoral-katechetische Hefte*, Heft 50/1, St. Benno-Verlag GmbH, Leipzig 1972. s. 33

vylučovalo celý jej charizmatický princíp. Normou súčinnosti jednotlivých chariziem je vzájomná podriadenosť úradov. Nikto nemôže mať všetky charizmy a ani nikto nemôže byť každým v cirkvi. Dôležité je vzájomné dopĺňanie sa a vzájomné korigovanie sa. Poslušnosť a podriadenie sa musia byť vždy vzájomné. Charizmatický princíp platí rovnako i v spoločenstve veriacich a podľa Kaspera neguje striktný dualizmus všeobecného a osobitého kňazstva. Kasper uprednostňuje pojem kolegiálneho usporiadania, ktoré odráža jednotu a mnohosť chariziem v cirkvi.⁹²

Poslanie laikov zvlášť vyzdvihuje Druhý Vatikánsky koncil, ktorý sa snaží o pozitívnu definíciu laika v cirkvi. Laik sa už nechápe ako ten, ktorý nie je klerikom alebo rehoľníkom, ale chápe ho ako veriaceho v Krista (*christifideles*). Nie je ani zmocnencom či nejakou predĺženou rukou kléru. Laici sú „cirkvou a v Duchu svätom sa zúčastňujú na trojitom úrade Ježiša Krista ako proroka, učiteľa, kňaza a kráľa resp. pastiera. [...] Ich dôstojnosť a ich poslanie sú ontologicky opodstatnené v krstnej skutočnosti a vyplývajú z vnútornej dynamiky krstu.“⁹³ Aj keď koncil hovorí o osobitnom svetskom charaktere laikov (LG 31), to ešte neznamená, že sú vylúčení z liturgickej, katechetickej či diakonickej služby. Toto platí aj naopak. Ani kňazi a biskupi nie sú zbavení zodpovednosti za dianie vo svete. Podľa Kaspera vyplýva z pokoncilového vývoja nasledujúce: „Aby sa vyhovelo charakteru cirkvi ako *communio* a spoločnému, v rozdielnych službách vnímanému, poslaniu a zodpovednosti, musí sa - a to je ďalekosiahly dôsledok - rozvíjať komunikatívny a participatívny štýl života a vedenia cirkvi, ktoré sa berie v osobitej zodpovednosti úradu rovnako vážne ako dôstojnosť laikov, ktorí nikdy nie sú iba objektom, ale zodpovedným subjektom spásneho poslania cirkvi. Je potrebné dať v usporiadanej súhre všetkých chariziem a v počúvaní všetkých navzájom Božiemu duchu priestor a načúvať mu.“⁹⁴

Osobitné poslanie laikov vidí Kasper v pastorálnej službe a zvlášť v manželstve a rodine. Tí, ktorí sa podieľajú aktívne na pastorácii vnášajú do služby v cirkvi aspekty súčasného života a zároveň dokážu svetu evanjelium primeraným spôsobom vysvetliť a dosvedčiť. Podieľajú sa na vzdelávaní, práci z rôznymi skupinami, dokážu osloviť i prostredie, ktoré je cirkvi veľmi vzdialené. Manželstvo a rodina nie sú iba miestom fyzického predávania života, ale i toho sociálneho. Sú miestom, kde sa mladý človek formuje duševne, duchovne a kultúrne. Kríza manželstva a rodiny, ktoré sú v dnešnom

---

⁹² Vid' KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 53-55.

⁹³ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 299.

⁹⁴ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 303-304.

svete veľmi markantné, je osobitou výzvou hlavne laikom.⁹⁵ Kasper vidí v rodine domácu cirkev. Hovorí: „Domáca cirkev je *ecclesiola in ecclesia*, cirkev v malom v rámci veľkej cirkvi.“⁹⁶ Sú potrebné hlavne v dnešnej dobe, aby rodiny mohli prežiť.

Integrálnou súčasťou cirkvi ako *communio* a spoločného kňazstva všetkých pokrstených sú rehole, rehoľné spoločenstvá a duchovné hnutia. Podľa Kaspera „sú odpoveďou Boha na príslušnú výzvu doby.“⁹⁷ Rehole vznikali na križovatkách cirkevných dejín a ako odpoveď na núdzové situácie v misijnej, pastoračnej či sociálnej oblasti. Teológia rehoľného života je postavená na krste ako základe každej kresťanskej existencie. Rehoľníci žijú evanjeliové rady chudoby, čistoty a poslušnosti, ktoré principiálne platia pre všetkých kresťanov, v spoločenstve a obzvlášť intenzívnym spôsobom. Svoj život v oddelení sa od sveta zasväcujú Bohu. Svoju účasť na poslaní Krista a cirkvi považujú za integrálnu súčasť svojho rehoľného života. K svetu sa obracajú svojou prosebnou, misijnou, pastoračnou, výchovnou alebo charitatívnou činnosťou. „Rehole ukazujú, že život a podoba cirkvi nie sú nejakou monolitickou inštitucionálnou stavbou, ale veľmi bohatou a živou skutočnosťou, v ktorej inštitúcia a charizma sa navzájom prelínajú. Nechápu sa ako dialektický charizmatický prot'ajšok k inštitúcii cirkvi. Rehole sú ako trvalé charizmy taktiež i inštitúciami, ktoré môžu obhajovať svoje legitímne inštitucionálne záujmy, a naopak i cirkevný úrad je inštitúciou a charizmou, ktorého úlohou je skúmať charizmy a poprípade ich verejne uznávať.“⁹⁸

Kasper je presvedčený, že práve súčasnosť je dobou reholí. Ich misijnému nasadeniu vďaka celým kontinentom za svetlo evanjelia. Významný je ich kultúrny a výchovný prínos. Obzvlášť musí byť spomenutá charitatívna a apoštolská služba rehoľných sestier v starostlivosti o deti, chorých, postihnutých a o najbiednejších ľudí. Rehole sú nepostrádateľné v interreligióznom a interkultúrnom dialógu, ktorý by bez nich v podstate nebol možný. Svojim jednoduchým spôsobom života sú blízki chudobným ľuďom a tým im pripadá významný spoločensko-kritický zmysel.⁹⁹

Po Druhom Vatikánskom koncile sa objavili rôznorodé duchovné hnutia a spoločenstvá, ktoré sú rozšírené po celom svete. Kasper ich nazýva skvostným plodom koncilu.¹⁰⁰ Predstavujú novú formu života laikov v spoločenstve. Kresťanský

⁹⁵ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 305-307.

⁹⁶ KASPER, Walter. *Das Evangelium von der Familie*. Herder, Freiburg im Breisgau, 2014, s. 49.

⁹⁷ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 400.

⁹⁸ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 401.

⁹⁹ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 402.

¹⁰⁰ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 407.

život chápu ako spoločnú cestu viery a svedectva na základe špecifickej charizmy. Svoje kresťanské bytie neuzatvárajú do kláštorov, ale ho žijú a dosvedčujú uprostred sveta. „Týmto učinili nový misijný podnet ad intra a ad extra, v ktorom sa misia nepričleňuje formálne ku kresťanskému životu a tiež nie je výrazom nejakej programovej stratégie, ale je oveľa viac sprostredkovaním (komunikáciou) vlastnej skúsenosti zo stretnutia s Ježišom Kristom ako aj radosti a krásy viery cirkvi.“¹⁰¹

K vonkajšej podobe cirkvi patria úrady, ktoré Kasper chápe ako službu *communii*. Pojem úradu v zmysle určitými kompetenciami vybavenej spoločenskej pozície Nový zákon nepozná. Nový zákon hovorí o diakonii. „Používa teda pojem, ktorý udáva iný smer ako pojem úradu. Pretože diakonia neznamena uplatňovanie práv a kompetencií či panovanie, ale ochotné konanie a správanie sa, ako to zodpovedá z tohto hľadiska priamo revolučnému vzoru Ježiša a ako to on výslovne v protiklade k vládnutiu a panovaniu uložil svojim učeníkom.“¹⁰² Ani pojem služby nepomôže v hľadaní novozákonných odkazov na štruktúru úradov v cirkvi. V Novom zákone sa nachádza popis cirkvi v jej začiatkoch. Rekonštrukcia procesu ustanovovania sa cirkvi poukazuje na pár motívov, ktoré majú pre jej ďalší vývoj podstatný význam. Prvotným motívom pri úvahách o úradoch v cirkvi je podľa Kaspera povolanie apoštolov a ich poverenie konkrétnymi úlohami. Ježiš sa vo svojom pôsobení obracal na všetok ľud, „ale iba pár vyvolených povolal do svojho tesnejšieho nasledovania.“¹⁰³ Z týchto vyvolených menoval dvanástich, ktorých vyslal ohlasovať evanjelium. Povolanie dvanástich apoštolov interpretuje Kasper ako „zvrchovaný akt slobodného a suverénneho vyvolenia“,¹⁰⁴ a zdôrazňuje, že apoštoli toto povolanie nasledujú v plnej slobode. „Po povolaní nasleduje dvojité určenie cieľa osobitého učeníctva: apoštoli majú byť pri Ježišovi a v jeho spoločenstve, aby mohli neskôr byť vyslaní. Zhromaždenie a vyslanie patria teda spolu. Vyslanie je možné prežívať a vnímať iba z osobného spoločenstva s Ježišom. Napokon sú apoštoli jednotlivo nazývaní po mene. Nie sú anonymnými, vymeniteľnými, neosobnými funkcionármi. Majú meno; stoja a ručia svojou osobou za svoju 'vec'. Sú svedkami, ktorí celou svojou osobou stoja za tým, čo dosvedčujú. Iba ako svedkovia môžu presvedčiť; iba ako takí môžu získať ľudí, to znamená byť rybármi ľudí.“¹⁰⁵ Povolanie apoštolov podľa Kaspera ešte neznamena, že týmto boli zriadené nejaké úrady. Zmŕtvychvstalý Ježiš ich vysielal do sveta, aby

¹⁰¹ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 408.

¹⁰² KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 315.

¹⁰³ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 316.

¹⁰⁴ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 316.

¹⁰⁵ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 317.

šírili evanjelium, krstili a získavali nových učeníkov. Apoštolské poverenie je jedinečné. Tí, ktorí prichádzajú po Ježišom menovaných apoštoloch, sú nositeľmi apoštolského povolania, ale už nie sú apoštolmi; sú tými, ktorí vykonávajú apoštolské poslanie.¹⁰⁶

V prvotnej cirkvi bola autorita apoštolov tak silná, že nevyvstala otázka po nejakom systéme úradov. Táto otázka sa stala aktuálnou až v poapoštolskej dobe. Ku kreovaniu pevných inštitucionálnych foriem dochádzalo až v druhej a tretej generácii. Aj keď sa v prvotnej cirkvi nevyskytovali úrady, je nesporné, že tam existovali zvláštne služby. „Nedá sa hovoriť o čisto charizmatických začiatkoch, z ktorých sa až neskôr začali utvárať inštitucionálne formy. Taktiež situácia v korintskej obci, na ktorú sa často poukazuje, nemôže byť uvedená ako téza o počiatočnom charizmatickom usporiadaní. Zoznam chariziem v 1 Kor 12,28 poukazuje na jasnú štruktúru: na prvom mieste sú výslovne menovaní apoštoli, na druhom proroci a na treťom učiteľia. Jedná sa zjavne o konštitutívne služby obce.“¹⁰⁷

Cirkev vo svojich dvoch tisícročiach prešla dlhú cestu formovania úradov. V Skutkoch apoštolov a v Pavlových listoch sa objavujú pojmy presbyteroi a episkopoi. V počiatkoch ešte neboli pevné významové hranice medzi týmito pojmi. Nový zákon ich často vysvetľuje pomocou pojmu pastiera. Tu sú zjavné prvé línie neskoršieho chápania a usporiadania úradov v cirkvi. Pri formovaní cirkvi sa nedá vychádzať zo synchronného vývoja, ale je potrebné vidieť rozdielne prebiehajúce procesy. „Vidiac v celku sa síce dá hovoriť o istom presune od viac charizmatických k viac inštitucionálnym formám. Ale nikde nejestvuje protiklad medzi charizmou a inštitúciou; lebo aj úrady sa chápu nie iba ako inštitúcie, ale ako dary Ducha. Cirkev je teda vždy dvojím: charizmatickou udalosťou i inštitúciou.“¹⁰⁸

Tým, že druhý Vatikánsky koncil vyzdvihol postavenie všetkých pokrstených, otvorila sa otázka vzťahu jednotlivých úradov navzájom, hlavne vzťahu všeobecného a služobného kňazstva. Pri definovaní ich rozdielu sa koncil pridržel scholastickej terminológie, kde rozlišoval medzi pojmom gradus a essentia. Kasper to vysvetľuje nasledujúcim spôsobom: „Laici a ordinovaní nositelia úradu sa účastnia jediného kňazstva Ježiša Krista nie rozdielnym stupňom, ale rozdielnym spôsobom. Rozdiel obidvoch nespočíva v tom, že by osobité kňazstvo bolo vytvarovaním, stupňovaním a zintenzívnením všeobecného kňazstva. Kto zastáva služobný úrad v cirkvi, nie je

¹⁰⁶ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 317.

¹⁰⁷ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 318.

¹⁰⁸ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 322.

takpovediac automaticky lepším kresťanom. Obidva prislúchajú oveľa viac rozdielnej úrovni a rozdielnemu usporiadaniu. Spoločné kňazstvo patrí do radu cieľa, to znamená realizácie Kristovho kňazstva k posväteniu a transformácie sveta. Kňazstvo služby do radu prostriedku, má spoločnému kňazstvu slúžiť a podporovať ho.¹⁰⁹ Úrady majú veriacich vybavovať pre vykonávanie služby. „Majú inšpirovať a motivovať, keď to musí byť tak i korigovať, majú ich duchovne sprevádzať, posilňovať a dodávať odvahu a prostredníctvom vysluhovania sviatostí milosťou upevňovať.“¹¹⁰ Úrady majú síce svoju vlastnú charizmu, ich nositelia však stoja uprostred obce a sú odkázaní na jej modlitbu, spoluprácu i kritiku. Úrady si preto majú vážiť charizmy iných, majú im dať slobodu a priestor na ich jednanie, majú ich povzbudzovať a podporovať, vypočuť ich prosby a želania. „Úrady nie sú uplatnením vlády a moci, ale [...] službou Božiemu ľudu [...]. Nemajú byť pánom viery, ale služobníkom radosti.“¹¹¹

Druhý Vatikánsky koncil priniesol nové zdôraznenie trvalého diakonátu v cirkvi. Kasper tvrdí, že „úrad diakona je podstatným úradom v našej cirkvi so samostatným profilom“.¹¹² Dodnes však diakonát nie je v miestnych cirkvách pevne zakotvený. To badať aj na terminológii, ktorá sa v tejto súvislosti používa. U kňaza sa so samozrejmosťou hovorí o svätení, u diakona sa skôr hovorí o vzatí do služby. V problematike diakonátu sa dajú vybadať dva diskusné prúdy: na jednej strane sa hovorí o nedostatku kňazov, ktorých by mali nahradiť práve trvalí diakoni, na strane druhej sa vychádza z úsilia o posilnenie diakonie v cirkvi. Kasper tvrdí, že „diakon, ktorý bol koncilom koncipovaný ako samostatný stupeň svätenia, nevychádza z nedostatku kňazov a nesmie sa chápať ako náhrada za chýbajúcich kňazov“.¹¹³ Zavedenie trvalého diakonátu bolo v mnohých diecézach pastoračnou žiadosťou, ktorá bola prednesená i na koncile. Koncilové debaty boli ovplyvnené pastorálne pragmatickým pohľadom, ale výrazne doplnené teologickými úvahami Karla Rahnera a Yvesa Congara, ktoré viedli k rýchlemu vyjasneniu, že „diakonát nie je vytvarovaním laického apoštolátu, ale osobitou formou ordinovaného úradu v cirkvi“.¹¹⁴ *Lumen Gentium* výslovne hovorí: Kristus, ktorého Otec posvätil a poslal na svet (porov. Jn 10, 36), dal prostredníctvom svojich apoštolov účasť na svojom posvätení a poslaní ich nástupcom, teda biskupom, ktorí úlohu svojej služby legitímne odovzdali

¹⁰⁹ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 344.

¹¹⁰ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 344.

¹¹¹ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 346.

¹¹² KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 127.

¹¹³ KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 128.

¹¹⁴ KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 129.

v rozličných stupňoch rozličným jednotlivcom v cirkvi. Bohom ustanovenú ekleziálnu službu vykonávajú v rozličných stupňoch tí, ktorí sa od dávnych čias volajú biskupi, presbyteri a diakoni. (LG 28). Koncil výrazne zdôrazňuje, že diakon a kňaz sú spolupracovníkmi biskupa. Svoju službu vykonávajú v zastúpení biskupa, ktorý pre množstvo svojich úloh potrebuje spolupracovníkov a pomocníkov. Týmto koncil uviedol na pravú mieru staré ponímanie stupňov svätenia ako vzostupného sledu. Kasper zdôrazňuje, že diakoni nie sú svojím pridelením k biskupovi iba akousi jeho predĺženou rukou. Hovorí: „Vlastným darcom sakramentálneho svätenia je samotný Ježiš Kristus. Prostredníctvom svätenia je svätenému vtlačené sviatosťné znamenie ('character indelebilis'), cez ktoré je osobitým posvätením rovnako utváraný Kristom veľkňazom, pastierom a biskupom. Týmto je svätenie a svätený zbavený absolútnej dispozičnej moci biskupa, je mu prostredníctvom sviatosti daná priamosť na Krista a tým je mu daná určitá samostatnosť a vlastná zodpovednosť, ktorú má biskup rešpektovať. Biskup, kňaz a diakon majú teda každý rozdielnym spôsobom podiel na jednom poslaní Ježiša Krista a sú odkázaní na bratskú a kolegiálnu spoluprácu. Kňazi a diakoni nie sú jednoducho podriadenými biskupa, ale má ich oslovovať a jednať s nimi ako s bratmi a priateľmi.“¹¹⁵

Lumen gentium jasne hovorí o úrade diakona ako o službe (LG 29). To znamená, že diakon preberá na seba zvláštnym spôsobom kresťanskú diakoniú. Láskou a službou bližnému je poverený prostredníctvom krstu a birmovania každý kresťan. Služobným charakterom sa vyznačuje každý úrad v cirkvi, čo neustále zdôrazňuje i Druhý Vatikánsky koncil. Diakon má svoj osobitý podiel na službe biskupa, reprezentuje v nej samotnú službu Krista v cirkvi.¹¹⁶ Kasper zdôrazňuje, že diakonát nezahŕňa iba sociálno-charitatívne úlohy; diakon nie je vysväteným sociálnym pracovníkom. Má podiel na zvestovaní evanjelia a na službe pri oltári. Neexistujú iba chudobní v materiálnom zmysle, ale existuje i chudoba duchovná, je množstvo opustených, hľadajúcich a zbedačených ľudí. Učiť nevedomých bolo vždycky považované za duchovné milosrdenstvo, ktoré práve v dnešnej dobe, kedy často chýba ľuďom orientácia, získava na význame. Aj prvotná služba pri oltári, kedy diakoni nosili eucharistické dary chorým a zomierajúcim je dielom kresťanskej diakonie. Navštevovanie osamelých, ich združovanie a vytváranie spoločenstiev je rovnako

---

¹¹⁵ KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 130-131.

¹¹⁶ Viď Kasper, Walter: Dank für 25 Jahre ständiges Diakonat. In *Diakonia Christi*, Rottenburg a.N. 1994. s. 22-34.

dielom lásky a milosrdenstva.¹¹⁷ „K službe diakona musia byť preto pričlenené z hľadiska diakonie všetky tri základné dimenzie cirkevnej služby – martyria, leiturgia a diakonia v užšom zmysle.“¹¹⁸

Kňazi zastupujú biskupa na mieste, teda v obci, v ktorej sú poverení slávením eucharistie, čím majú podiel na apoštolskom poslaní biskupa. Diakoni zastupujú biskupa v obci v diakonii a tým majú rovnako podiel na jeho apoštolskom poslaní. Úlohu diakona zhŕňa Kasper nasledujúcimi slovami: „Diakon reprezentuje zvláštnym spôsobom Ježiša Krista, ktorý prišiel, aby slúžil (Mk 10,45), a ktorý sa ponížil a stal sa otrokom (Fil 2,7). V zastúpení biskupa na mieste a v spolupráci s kňazmi vedie, to znamená inšpiruje a motivuje diakoniu obce. Takto majú diakoni na základe svojej účasti na úrade so zreteľom na diakoniu tiež podiel na plnej moci v správe. Diakonát ako ordinovaný úrad ozrejmuje, že diakonia je podstatnou dimenziou cirkevnej zodpovednosti vo vedení.“¹¹⁹

Toto chápanie služby v cirkvi je pevne zakotvené v ekleziológii communia ako jedného z najdôležitejších impulzov Druhého Vatikánskeho koncilu. Chápanie communia ako významného znaku cirkvi je i východiskom diakonátu. Kasper hovorí, že táto ekleziológia communia znamená, „že cirkev tu nie je sama pre seba, ale je cirkvou pre ostatných, cirkvou pre ľudí a pre svet, pre jeho jednotu, pre jeho zmier a jeho pokoj. Je slúžiacou cirkvou. V najširšom zmysle chápaná diakonia nie je jednou, ale 'tou' podstatnou dimenziou cirkvi“.¹²⁰

Charizmatická štruktúra cirkvi jej hierarchické usporiadanie nevyklučuje, ale ako hovorí Kasper, zahŕňa ju do seba.¹²¹ „Charizmatická štruktúra zahŕňa hierarchickú štruktúru, ktorá sa dá správne pochopiť iba v rámci väčšej charizmatickej štruktúry.“¹²² Jednotlivé hierarchické stupne sú podľa Kaspera službou jednoty miestnej či univerzálnej cirkvi. Byť kňazom v miestnej cirkvi už samo o sebe vyžaduje charizmu, kladie na osobu kňaza vysoké požiadavky. Kňaz musí byť schopný kontaktu, rozhovoru, vedeniu ľudí, organizácie i manažmentu. To vyžaduje osobnosť, ktorá je schopná pevného úsudku, vie predvídať, má otvorený pohľad a je rozhodná. Pôsobenie kňaza v miestnej obci sa však nemôže chápať iba v zmysle jej predsedania či organizačného vedenia. Teologický zmysel vedenia obce je oveľa širší a hlbší, ktorý

¹¹⁷ Vid' KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 132-134.

¹¹⁸ KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 134.

¹¹⁹ KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 135.

¹²⁰ KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 136.

¹²¹ Vid' KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 163.

¹²² KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 163-164.

pozostáva v tom, aby obec bola ustanovená „z poverenia, sily a podľa miery Ježiša Krista. To sa stane vtedy, keď bude vyživovaná zo stola slova ako aj zo stola eucharistie, keď bude očisťovaná a posväcovaná, uschopňovaná a motivovaná pre vlastnú službu svetu, keď budú integrované v nej pôsobiace charizmy a bude udržiavaná v jednote s celou cirkvou.“¹²³ Služba kňaza nemá len čisto kultickú či sakramentálnu funkciu, ale zahŕňa v sebe charizmu Ducha. To znamená, že je plne postavená na viere, je samotným svedectvom viery a vyžaduje celého človeka. Kňaz v cirkvi je služobníkom jej jednote. Jednota cirkvi sa prejavuje v jej zhodnom vyznaní viery, v jednote sviatostí a v jednote vzájomnej lásky. Tieto tri dimenzie sú zahrnuté do úradu kňaza, čo však ešte neznamená, že sa na nich nepodieľajú všetci pokrstení, ale špecifikum úradu je v tom, že kňaz nesie zodpovednosť za to, aby sa toto odohrávalo v jednote. Jednota cirkvi sa v prvom rade a predovšetkým odohráva v miestnej cirkvi. Obec nie je iba nejakou správnu jednotkou či filiálkou univerzálnej cirkvi, ale je uskutočnením a konkretizáciou cirkvi ako takej.¹²⁴ Kňaz sa podieľa na trojitom úrade posväcovania, zvestovania a vedenia. Pri výkone svojej služby závisí od svojho biskupa, je reprezentantom biskupa vo svojej obci. Nemá sa však chápať ako nejaká odnož biskupského úradu. „Sú pomocou a orgánom biskupov a tvoria spolu s biskupom jedno jediné presbyterium. [...] Eucharistická plná moc, ktorú ma kňaz spoločne s biskupom, je kňazovi predávaná z pohľadu na konkrétnu miestnu obec (alebo u kňazov poverených špeciálnymi úlohami z pohľadu na určitú skupinu kresťanov), avšak biskupovi je predávaná z pohľadu na väčšie a v neposlednom rade univerzálne *communio* cirkvi a jej jednoty.“¹²⁵

Druhý Vatikánsky koncil vidí biskupa ako služobníka v cirkvi a pre cirkev. Jeho zvláštna autorita pozostáva v tom, že sa stará, aby Kristus a jeho slovo bol tou prvotnou a jedinou autoritou. Jeho služba je založená na dialógu. Kasper hovorí: „Biskup prijíma vieru, ktorú má dosvedčovať, ako každý iný kresťan v spoločenstve cirkvi. Musí ju nanovo dosvedčovať v živom kontakte s problémami doby, v jazyku, ktorý je zrozumiteľný, a ktorý osloví. Nepodáva evanjelium a učenie cirkvi samo o sebe, abstraktne a odlúčené od každého historicko-spoločenského kontextu, od ľudskej reflexie, ale iba ako konkrétne slovo v konkrétnej situácii.“¹²⁶ Biskup je služobníkom jednoty v mnohosti. Táto mnohosť je znakom vnútornej bohatosti cirkvi. Je ten, ktorý

¹²³ KASPER, Walter. *Theologie und Kirche*. Band 2. Matthias-Grünwald-Verlag, Mainz, 1999, s. 138.

¹²⁴ Vid' KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 163-169.

¹²⁵ KASPER, Walter Kardinal: *Katholische Kirche*. s. 332-333.

¹²⁶ KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 431.

nečaká na nejaké pokyny a nariadenia, ale rozvíja nové modely cirkevného života, ktoré môžu byť pre celú cirkev smerodajné. Spolupatričnosť miestnej a univerzálnej cirkvi je v jej vzájomnosti, spoluzodpovednosti a v spolurozhodovaní.¹²⁷

„Petrov úrad je ekumenicky hádam najdelikátnejším a najt'ažším bodom ekleziológie.“¹²⁸ Týmito slovami uvádza Kasper svoje úvahy o postavení pápeža v katolíckej cirkvi. Pre neho je „Petrov úrad ako služba jednoty Pánovým darom svojej cirkvi,“¹²⁹ ale iné cirkvi vidia bohužiaľ práve v pápežstve prekážku zjednotenia.

Postavenie Petra v apoštolskom zbore je výnimočné a všetky štyri evanjelia toto dosvedčujú. On je ten, ktorý tlmočí mienku ostatných; ten, ktorý ako prvý vyznáva Ježiša ako Spasiteľa a ten, ktorý je prvotným svedkom Ježišovho zmŕtvychvstania. On dostáva od Ježiša meno Kefas – skala. Kasper zdôrazňuje, že „mená vo vtedajšom svete neboli iba nejakým klamom a mamom; mená vyjadrovali úlohu a postavenie. Skala je pokladaná za symbol pevnosti a trvalosti; je oporou a útočiskom“.¹³⁰ Čo konkrétne znamená pre Petra byť skalou, naznačuje samotný Ježiš v obraze predania kľúča od nebeského kráľovstva. „Peter je skalou ako plnomocný svedok a učiteľ Ježišovho poslania.“¹³¹ Skutky apoštolov dosvedčujú, že Peter bol významnou osobnosťou jeruzalemskej obce a bol tým, ktorý udával smer vývoja prvotnej cirkvi, čo dosvedčuje aj jeho rozhodné slovo pre kresťanstvo z pohanov. „Když došlo k velké rozepři, povstal Petr a promluvil k nim: Dobře víte, bratří, že si mě Bůh hned na začátku mezi vámi vyvolil, aby ode mne pohané uslyšeli slovo evangelia a uvěřili. A sám Bůh, jenž zná lidská srdce, se za ně postavil: Dal jim Ducha svatého tak jako nám a neučinil žádného rozdílu mezi námi a jimi, protože jejich srdce očistil vírou.“¹³² Na základe tejto udalosti môže Kasper konštatovať, že „Peter teda nebol iba ochrancom; on odvážne ukázal cirkvi cestu do budúcnosti“.¹³³

„Základ Cirkvi je na skale, nemôže byť zrušená; trvať bude neustále, pevná, nepremožená. Základ ten jej Pán Boh dáva, dodáva jej stálosti; preto ju nič nepremáha, ani zloba temnosti.“¹³⁴ Toto sú slová najznámejšej slovenskej veľkonočnej piesne, ktorá v podstate odzrkadľuje vývoj cirkvi. Zhrnúť cirkevné dejiny do jednej vety nie je

¹²⁷ Vid' KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 432-435.

¹²⁸ KASPER, Walter Kardinal: *Katholische Kirche*. s. 350.

¹²⁹ KASPER, Walter Kardinal: *Katholische Kirche*. s. 350.

¹³⁰ KASPER, Walter Kardinal: *Katholische Kirche*. s.351.

¹³¹ KASPER, Walter Kardinal: *Katholische Kirche*. s.353.

¹³² Sk 15, 7-9.

¹³³ KASPER, Walter Kardinal: *Katholische Kirche*. s.352.

¹³⁴ Jednotný katolícky spevník. *210 Základ cirkvi je na skale*. [2014-3-10].

<http://www.ssv.sk/JKS/index.php?page=270>.

možné, ale je možné konštatovanie, ktoré dáva Kasper: „Cirkev je predsa v celých tých storočiach tá istá; uskutočňuje svoju nemennú podstatu podľa meniacich sa historických potrieb dejinne rozdielnym spôsobom. Jedná sa teda o tvorivú a inovatívnu kontinuitu, v ktorej stačí [...], že pôvodný vzor, to jest proporcie, základná podoba a princípy sú zachované.“¹³⁵ Toto konštatovanie sa týka teda i vývoja pápežského úradu.

Druhý Vatikánsky koncil vo svojej dogmatickej konštitúcii o cirkvi, *Lumen Gentium*, udáva na pravú mieru všetky predchádzajúce polemiky a zvláštnom postavení Petrovho úradu: Tak ako svätý Peter a ostatní apoštoli tvoria z Pánovho ustanovenia jediné apoštolské kolégium, rovnakým spôsobom sú navzájom spojení rímsky veľkňaz, Petrov nástupca, a biskupi, nástupcovia apoštolov. [...] Toto kolégium, pretože sa skladá z mnohých, vyjadruje rozmanitosť a univerzálnosť Božieho ľudu; keďže je však zhromaždené pod jednou hlavou, vyjadruje jednotu Kristovho stáda (LG 22). Na základe tejto koncilovej výpovede môže Kasper konštatovať: „Pápež a celý episkopát nestoja proti sebe ako dve nezávislé moci, oveľa viac môže byť jedna najvyššia moc vykonávaná v dvoch rozdielnych formách. Je vecou pápeža, rozhodnúť podľa vlastného zodpovedného uváženia, ktorá forma vykonávania je patričná pre odlišné a meniace sa situácie v cirkvi.“¹³⁶

Petrov úrad je službou jednoty cirkvi a z tohto vychádzali oba Vatikánske koncily. Aj napriek tomuto konštatovaniu, nevyhla sa cirkev silným diskusiám okolo primátu pápežovej jurisdikcie. Táto diskusia ešte nie je u konca, je pretrvávajúcou témou i desaťročia po koncile. Kasper sleduje bedlivo tieto diskusie a na základe svojho ponímania cirkvi ako *communio*, môže o Petrovom úrade konštatovať nasledujúce: „Jurisdikčný primát je plnomocnou službou jednoty cirkvi v evanjeliovej slobode. Úlohou Petrovho úradu je preto priviesť k rozvoju rozmanitosť darov, osobitostí a možností v cirkvi a integrovať ich do jedného celku. Pápež má byť ochranným priestorom a záštitou slobody ako i centrom jednoty a komunikácie.“¹³⁷

Určite je v tomto kontexte vhodné položiť si otázku o význame koncilov či synôd pre život cirkvi ako *communio*. Skutky apoštolov informujú o prvom spoločnom sneme prvotnej cirkvi, kedy vyvstala otázka nutnosti obriezky pre kresťanov z pohanstva. Tento apoštolský koncil sa stal vzorom pre ďalšie koncily, ktoré sa zvolávali, keď bolo potrebné vyriešiť otázku spoločného jednania v prípade bludných učení, stanovenia vnútorného usporiadania, alebo keď bolo potrebné urovnať spory

¹³⁵ KASPER, Walter Kardinal: *Katholische Kirche*. s.354.

¹³⁶ KASPER, Walter Kardinal: *Katholische Kirche*. s. 370.

¹³⁷ KASPER, Walter. *Die Kirche und ihre Ämter*. s. 556.

medzi jednotlivými biskupmi. Synody sa objavujú o niečo neskôr a rovnako prispievajú k riešeniu rôznych otázok, ktoré sa v priebehu vývoja cirkvi objavovali. Partikulárne koncily a synody patria k bežnému životu cirkvi. Za mimoriadnu udalosť sú považované ekumenické koncily, ktorých sa uskutočnilo v doterajších dejinách cirkvi celkovo dvadsaťjeden. Sú to kľúčové udalosti v cirkevnom živote. Vychádzajú z kolegiality episkopátu, ktorá sa zakladá práve na *communio*-štruktúre cirkvi. „Pri kolegialite/synodalite sa nejedná len o synodálne/koncilné stretnutia a uznesenie (*collegialitas effectiva*), ale rovnako o kolegiálneho a synodálneho ducha a o náležitú blíženeckú prax v celkovom živote cirkvi (*collegialitas affectiva*). Slovo synoda znamená v pôvodnom zmysle tak stretnutie ako i spoločenstvo na ceste. Kolegiálne respektíve synodálne štruktúry v cirkvi nie sú preto čiste formálny štruktúrny problém a ani žiadna čisto organizačná otázka. Taktiež nie sú žiadnou otázkou holého rozdelenia moci v cirkvi; sú oveľa viac zakotvené v podstate cirkvi ako *communio* a musia celkovo ovplyvňovať jej život a jej štýl.“¹³⁸ Druhý Vatikánsky koncil obnovil synodálny život cirkvi a hovorí o diecéznych a regionálnych synodách, o kňazských a pastorálnych radách a vyzýva k vytvoreniu biskupských konferencií. To neznamená, že sa tým znižuje zodpovednosť biskupa za svoju diecézu, ale majú ho v jeho úlohách podporovať a byť mu nápomocní. Obnovenie synodálneho princípu výrazne prispieva k dialógu medzi miestnymi cirkvami navzájom a medzi miestnou a univerzálnou cirkvou. Dialogický a participačný štýl v cirkvi dáva zreteľne vyniknúť je štruktúre ako *communio* i jej univerzalite.¹³⁹

V princípe *communio* je vyriešená i otázka vzťahu miestnej a univerzálnej cirkvi. Každá miestna cirkev je konkrétnou podobou jedinej univerzálnej cirkvi a je odkázaná na spoločenstvo ostatných miestnych cirkví. Spoločenstvo konkrétnych miestnych cirkví nie je len nejakou dodatočnou asociáciou, ale je jednou cirkvou na základe svojej podstaty.¹⁴⁰ Tento vzájomný vzťah podčiarkuje i dokument *Communio notio*, ktoré vydala Kongregácia pre náuku viery v roku 1992: „Církev Kristova, ktorou označujeme ve vyznání víry jako jedinou, svatou, katolickou a apoštolskou, je všeobecnou církví, to znamená univerzálním společenstvím učedníků Kristových, která se stává přítomnou a účinnou v konkrétní zvláštnosti a rozličnosti osob, skupin, času a místa. Mezi těmito mnohotvárnými konkrétními formami spásné přítomnosti jediné církve Kristovy nacházíme již od apoštolských dob takové, které jsou

¹³⁸ KASPER, Walter Kardinál: *Katholische Kirche*. s.385.

¹³⁹ Vid' KASPER, Walter Kardinál: *Katholische Kirche*. s. 382-387.

¹⁴⁰ Vid' KASPER, Walter Kardinál: *Katholische Kirche*. s. 387-392.

samy v sobě církvemi, protože - aniž by byla dotčena jejich zvláštnost - je v nich všeobecná církev přítomna se všemi podstatnými prvky. Tyto církve jsou proto utvářeny podle obrazu všeobecné církve a každá z nich je částí Božího lidu, která byla svěřena biskupovi jako pastýři ve spolupráci s presbyteriem.¹⁴¹

3.5. Perspektíva cirkvi v dnešnom svete

Cirkev má dnešnému človeku stále čo povedať, nie je ničím abstraktným, čo nie je pre dnešný svet relevantné. Práve naopak. Cirkev žije vo svete a vedie s dnešným svetom dialóg. Druhý Vatikánsky koncil priniesol v tomto ohľade veľké novum. Ako vôbec prvý koncil uverejnil pastorálnu konštitúciu *Gaudium et Spes* o cirkvi v súčasnom svete. Tým nielen dal podnet novej orientácii, ale zároveň otvoril viacero otázok a poukázal na viacero problémov. Keď koncil hovorí o svete nemá na mysli svet ako univerzum ani svet vo filozofickom zmysle. Ide mu o svet človeka, o ľudskú rodinu. V konštitúcii ide o antropocentrické chápanie sveta, o jeho rodinnú, kultúrnu, sociálnu, hospodársku a politickú dimenziu. Koncilu ide o moderný svet, v ktorom sa nachádzame, a v ktorom si ako kresťania musíme počínať. Je to počin ku konštruktívnemu, ale i kritickému dialógu. Na jednej strane je potrebné vyzdvihnúť pozitívne stránky súčasného sveta ako sú otázky ľudských práv, uznanie rovnakej dôstojnosti muža a ženy, náboženskej slobody či komunikácie, ale na druhej strane je potrebné vidieť i negatívne aspekty. Kasper v tomto kontexte hovorí: „Novodobá subjektivita hrozí, že sa preklopí do objektivizácie, to znamená do zvecnenia človeka, a do sociálne bezcitného individualizmu, do kričiacej nespravodlivosti a rastúcej priepasti medzi chudobnými a bohatými, do bezohľadného vyťaženia prírody a zničenia ekologickej rovnováhy, do praktického materializmu, relativizmu či až do nihilizmu.“¹⁴² Preto je potrebné si stále nanovo klásť otázku po zmysle a význame cirkvi v dnešnom svete. Pokles počtu praktikujúcich kresťanov, duchovných povolání i rôzne škandály prispievajú k tomu, že sa stále otvorenejšie hovorí o kríze. Príčiny tejto krízy sú mnohohrstvové. Nejde tu len o prípady zneužívania, ktoré sú široko publikované, ide tu o hlbšie príčiny. Epocha cirkvi, ktorá sa opierala o ľudové prostredie, je u konca a nový

---

¹⁴¹ Česká christologická a mariologická akademie. *Communio notio. List katolickým biskupům o některých aspektech církve pojímané jako communio*. [2014-3-29]. <<http://cchma.cz/dokumenty.php#d9>>.

¹⁴² KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 456.

horizont, ako to pôjde ďalej je ešte v nedohľadne. Byť kresťanom je už vecou osobného rozhodnutia, nie je za tým prostredie, v ktorom človek žije. Nejasná budúcnosť je tým, čo trápi podľa Kaspera západnú civilizáciu. Na pohľad do budúcnosti je potrebná veľká dávka odvahy, pretože nikto nemôže s istotou predpovedať, ako sa ľudstvo bude vyvíjať a kam sa dejiny budú uberať. Pre veriaceho človeka je budúcnosť v Božích rukách, iba z ľudského pohľadu budúcnosť vyplynie z množstva nepredvídateľných slobodných ľudských rozhodnutí. Každá generácia vidí svet novými očami a utvára nový životný štýl. Tak sa menia nielen vonkajšie podmienky života, ale často a rýchlo i mentality a postoje – ako k dobrému, tak i k zlému. Rôzne prognózy vývoja sú v podstate krátkodobou záležitosťou. Toto platí i pre cirkev. Človek nedokáže predpovedať jej konkrétnu podobu v budúcnosti. Ale v čom si cirkev môže byť istá, tak to sú prislúbenia, ktoré dostala. Bolo jej sľúbené, že brány pekelné ju nepremôžu, bude trvať do konca časov a Duch svätý ju bude viesť a sprevádzať. Táto dôvera, či toto presvedčenie sa nedá dokázať cez nejaké argumenty, je to vecou viery. Odvaha cirkvi voči budúcnosti sa nezakladá ani na sile vojenských práporov, ani na finančnej moci alebo politickom vplyve.¹⁴³

„Cirkev bude mať budúcnosť i relevanciu pre dnešnú dobu iba vtedy, keď bude nezameniteľná, keď bude mať identitu v sebe samej, a keď bude vedieť, kto a čo je ako cirkev.“¹⁴⁴ Budúcnosť cirkvi sa nemôže zakladať iba na riešení aktuálnych problémov ľudí. Cirkev, ktorá by samu seba chápala iba ako agentúru sociálneho servisu či by sa iba cítila ako zodpovedná za ľudské blaho, bola by ľahko zameniteľná a nahraditeľná. Svoju nezameniteľnú identitu bude mať cirkev iba vtedy, ak bude naozaj cirkvou Ježiša Krista, keď nezabudne, že je eschatologickým znakom. Z eschatologickej podstaty cirkvi vyviera podľa Kaspera i jej prorocko-kritický hlas. „Cirkev sa v našej situácii stane prorocko-kritickým znakom proti vnútrosvetskému sekularizmu, ktorý sa nazdáva, že dokáže ovládať život z vlastného úsudku a vlastným výkonom, a že životné šťastie dokáže sám naplánovať a ustrojiť. Bude prorocko-kritickým znakom proti egoizmu, individualizmu a hedonizmu, ktoré hľadajú iba vlastný prospech a uspokojenie momentálnych potrieb a nemajú žiaden cit pre solidaritu a pre spoločné dobro všetkých. Stane sa koniec-koncov prorocko-kritickým znakom proti rozširujúcemu sa banalizovaniu ľudského bytia, ktoré sa obmedzene, ako Nietzscheho posledný človek, uspokojí s malinkým šťastím a nevidí viac svietiť žiadnu hviezdu nad životom. Je

¹⁴³ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 463-470.

¹⁴⁴ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 471.

potrebné postaviť sa, vhodne alebo nevhodne, výzvam takéhoto humanizmu bez Boha a života ako keby Boha nebolo, ako aj z tohto vyplývajúcich konfliktov. Cirkev sa musí v týchto sporoch osvedčiť ako znamenie a záštita transcencie ľudskej osoby.¹⁴⁵ Aby toto cirkev v súčasnom svete dokázala, nestačia iba nejaké vonkajšie vylepšenia, ani prosté prevzatie moderných metód komunikácie či iné vonkajšie reformy, ak je obsah nejasný a bez podstaty. Preto vidí Kasper pre cirkev tri priority:¹⁴⁶

- a) theocentrický obrat
- b) kristologickú sústredenosť
- c) duchovné pohlúbenie

Ad a) Tento obrat predpokladá odvahu hovoriť o Bohu a svedčiť o Ňom ako a podstate a cieľi každej skutočnosti, ako o naplnení ľudskeho úsilia a túžby a ako o skutočnom šťastí života. Táto odvaha je obzvlášť potrebná v dnešnej dobe, kedy si mnohí myslia, že Boh je mŕtvy, a že sa bez Boha zaobídu. „Zatemnenie a zatajenie Boha je základnou krízou súčasnosti.“¹⁴⁷ Práve tejto základnej kríze sa musí cirkev v prvom rade postaviť. Cirkev nemá svedčiť a hovoriť o sebe, pretože ako taká nie je vôbec zaujímavá, ale zaujímavou je iba vtedy, keď je znakom a nástrojom prítomnosti Boha uprostred nášho života. Posolstvo o Bohu je posolstvom nádeje a života, posolstvom, ktoré dá človeku možnosť vydýchnuť, a ktoré dodáva odvahu. Boh je človeku verný, zaslúbil požehnanie všetkým národom, je vždy s nami a pri nás. Boh je ten, ktorý dopomáha k definitívnemu prerazeniu spravodlivosti, pravde, životu a láske. Je potrebné, aby sme sa nanovo rozpamätali na prvé prikázanie, a aby sme sa, ako hovorí Kasper, „oslobodili od nami samotnými akurátne vyrobených mŕtvych modiel a idolov, od ideológie a utópie, od našich sebaaprečňovaní, sebaklamov a životných klamstiev a obrátili sa k pravému a živému Bohu“.¹⁴⁸ Musíme brať úplne vážne hlavné Ježišovo prikázanie, milovať Boha celým svojím srdcom, celou svojou myslou a zo všetkej sily. Iba pod touto podmienkou môže byť cirkev Božím ľuďom. Potrebujeme novú radosť z Boha a nové nadšenie pre Neho.

Ad b) Keď chceme hovoriť o Bohu, nemôžeme hovoriť o nejakom Bohu, ale o Bohu Abraháma, Izáka a Jakuba, ktorý sa nám zjavil v Ježišovi Kristovi a v Ježišovi sa stal človekom. Všetky reformné či obrodné hnutia v celých dejinách cirkvi by nemali zmysel, keby neboli postavené na Ježišovi ako svojom fundamente. Je potrebné začať

---

¹⁴⁵ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 472.

¹⁴⁶ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 472-476.

¹⁴⁷ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 473.

¹⁴⁸ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 474.

vždy od Krista. Tohto sa drží taktiež Druhý Vatikánsky koncil, keď hovorí o Ježišovi ako o svetle národov (LG 1). „Nie cirkev je svetlom národov, nie ona stojí v centre a nie ona sa má lesknúť, ale prostredníctvom nej sa má lesknúť a žiariť Kristus. Cirkev je ako mesiac, ktorý reflektuje iba to svetlo, ktoré prijíma od slnka, ktorým je Kristus.“¹⁴⁹ Priblížiť Ježiša dnešnému človeku neznamena prispôbiť si ho ľudským merítkam alebo si ho urobiť slúžiacim našim osobným alebo politickým záujmom. Nesmieme Ježiša predstavovať iba ako dobrého človeka, učiteľa múdrosti, idealistu, sociálneho revolucionára alebo zakladateľa náboženstva. Aj keď z toho všetkého niečo mal, ešte ani zďaleka tým nevyjadríme, kým on skutočne je, nevyjadríme jeho jedinečný vzťah k Otcovi. Ako hovorí Kasper: „On roztriešťuje všetky naše merítka a práve takto oslobodzuje nás od diktatúry toho, čo určuje súčasného ducha času a čo sa pokladá za politicky korektné.“¹⁵⁰ Jeho horská reč je skutočnou revolúciou. Musíme Ježišove nároky počúvať a pritom nesmieme sa vyháňať popudom jeho posolstva. „Musíme sa nanovo nechať pozvať na cestu jeho nasledovania, aby sme mohli žiť z jeho priateľstva.“¹⁵¹

Ad c) Ježiš nežil s nami pred dvetisíc rokmi a potom jednoducho odišiel a nechal nás tu. On žije a naďalej pôsobí v cirkvi a vo svete prostredníctvom Ducha svätého. „Takto je cirkev viac ako inštitúcia; ona je ako inštitúcia každý raz znova nanovo udalosťou v Duchu svätom.“¹⁵² Cirkev sa zakaždým obnovuje, keď zvestuje Božie slovo, slávi liturgiu, udeľuje sviatosti, slúži umierajúcim a chorým, ľuďom, ktorí sú na okraji spoločnosti, sú hľadajúci a stiesnení. Cirkev podľa Kaspera potrebuje duchovnú obnovu, ale nie v zmysle nejakého pseudo-charizmatického rozvírenia, ktoré vyvolá na moment emocionálny entuziazmus. Cirkev nepotrebuje, aby sme konali niečo mimoriadne, ale aby sme konali to „riadne s mimoriadnou oddanosťou a vernosťou“.¹⁵³ Za tým všetkým stojí prikázanie lásky. Kasper hovorí: „Cirkev zajtrajška nemôže byť teda čo najviac liberálnou cirkvou, ale cirkvou, ktorá je v pôvodnom zmysle slova radikálna, to znamená, je od pôvodu (radix) obnovenou cirkvou, ktorá žije z Božieho slova a zo sviatostí, z modlitby, z ducha obrátenia a pokánia, v službe iným, a ktorá sa orientuje blahoslavenstvami horského kázania. Chvalabohu existujú dnes nielen znaky krízy, ale aj znamenia duchovnej obnovy, potešiteľné svedectvá duchovných prelomov

---

¹⁴⁹ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 474.

¹⁵⁰ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 475.

¹⁵¹ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 475.

¹⁵² KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 475.

¹⁵³ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 476.

a nesebeckého nasadenia sa pre najbiednejších z biednych. Takto by sa mal zúrodniť theocentrický obrat a kristologická sústredenosť v duchovnom pohrúžení.¹⁵⁴

Kasper túto trojakú víziu vidí v novej evanjelizácii, ktorú chápe ako program obnovenia cirkvi, pretože evanjelium a evanjelizácia sú základnými slovami Ježišovho posolstva a posolstva Nového zákona. V novej evanjelizácii sa nejedná o nové evanjelium, ale o stále to isté radostné posolstvo Ježiša, ktoré je potrebné nechať prehovoriť v novej situácii a novým spôsobom. Nová evanjelizácia vyzdvihuje základné posolstvo Písma, ktoré hovorí, že Boh je Bohom ľudí, ktorý je pri nás, s nami, medzi nami a v nás. Toto základné posolstvo je vyjadrené v idei communia Boha a človeka.¹⁵⁵

---

¹⁵⁴ KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 476.

¹⁵⁵ Vid' KASPER, Walter Kardinal. *Katholische Kirche*. s. 476-479.

Záver

Walter kardinál Kasper je výraznou osobnosťou nemeckej katolíckej teológie. Jeho teologické pohľady a názory formovalo nielen univerzitné prostredie, ale hlavne jeho aktívne pôsobenie v pastorácii v úlohe diecézneho biskupa a skúsenosť s univerzálnou cirkvou v roli zodpovednej osoby za ekumenický dialóg. Jeho bohaté skúsenosti s miestnou a univerzálnou cirkvou sa premietli do jeho poňatia cirkvi. Jeho myslenie je formované a výrazne ovplyvnené Druhým Vatikánskym koncilom a vývojom katolíckej cirkvi po jeho ukončení a následnými diskusiami pri uvádzaní koncilových záverov do praxe.

Pre Kaspera je dôležitý návrat k mystickej a sakramentálnej podstate cirkvi, odklon koncilových otcov od jej prísne právno-hierarchického chápania a znovuobjavenie pojmu *communio* ako základnej podoby cirkvi. Cirkev je Božím ľudom, v ktorom sa nachádza rozmanitosť chariziem, ktoré slúžia jej pôsobeniu vo svete. Na *communio* je založená podstata cirkvi. *Communio* znamená účasť na Bohom darovaných spásnych dobrách. Svoj predobraz má v trojjedinom Bohu a jeho tajomstvo spočíva v prístupe v Duchu skrze Ježiša Krista k Otcovi. Najsvätejšia Trojica je základom jednoty cirkvi a len prostredníctvom nej môže cirkev smerovať k jednote kresťanov a sveta. Sprítomnením trinitárneho *communio* je eucharistia, ktorá je prameňom, stredobodom a vrcholom života cirkvi i uskutočnenie jednoty. Koncil chápe cirkev kristologicky a v tomto ponímaní je ukryté i mystérium *communio*, kedy Ježiš nepredstavuje iba nejaké neurčité tajomstvo, ale konkrétne zjavenie sa tajomstva jedného Boha. Dôležitým aspektom tohto mystéria je jeho eschatologický presah. Cirkev je na svojej ceste do eschatologického cieľa. Impulzom tohto pohybu je samotný Boh, ľud sa v Ježišovi zhromažďuje a vydáva na cestu. Zvestovanie slova a slávenie sviatostí sprevádza cirkev na ceste, a preto je cirkev i *congregatio fidelium* a *communio sacramentorum*.

Cirkev je udalosťou a táto udalosť je jej neviditeľnou podobou. Zároveň je cirkev i inštitúciou, teda má svoju viditeľnú podobu v úradoch, službách a charizmách. Viditeľná podoba cirkvi je znakom a nástrojom pôsobenia Boha vo svete a slúži posväteniu sveta a života. Každý pokrstený má účasť na prorockom, kňazskom a kráľovskom úrade Ježiša Krista, preto je i Kasperova *communio*-ekleziológia postavená na tejto skutočnosti. Z fundamentálnej rovnosti všetkých pokrstených

vychádzajú špecifiká jednotlivých úradov. Vzájomná súhra, vzájomné načúvanie sa a vzájomné rešpektovanie rozmanitosti chariziem sú dôležitým prvkom cirkevného communia. Túto jednotu je potrebné správne chápať a uvedomiť si, že rozmanitosť je potrebná, pretože nie každý je obdarený rovnakými talentami, ale každý by mal plniť úlohy, ktoré sú mu primerané a slúžia dobru celku. Kasper pri vyzdvihovaní všeobecného kňazstva pokrstených nepopiera hierarchickú štruktúru v cirkvi, ale ju inak akcentuje. On uprednostňuje pojem kolegiálneho usporiadania, pretože to podľa neho oveľa lepšie vyjadruje cirkev ako communio. Poslušnosť a podriadenie sa sú dôležité, ale musia byť vzájomné. Touto vzájomnosťou je vyjadrená i tá skutočnosť, že cirkev tu nie je sama pre seba, ale pre ľudí a svet. Úrady v cirkvi či už je to Petrov úrad alebo biskupský stolec alebo spravovanie farnosti sú vždy službou jej jednote.

Cirkev sa podľa Kaspera osvedčí i v dnešnom svete, pretože ponúka ľuďom viac ako len nejaký sociálny servis. Je ochrankyňou subjektu ľudskej osoby a hodnoty života. Chráni slobodu a dáva človeku najavo, že je jedinečný a prijímaný so všetkými svojimi starosťami a radosťami. Svoju nezameniteľnú identitu bude mať vždy, keď sa bude opierať o Ježiša Krista a nechá sa viesť Duchom svätým, a keď nezabudne, že je eschatologickým znakom. V dnešnom svete je obzvlášť potrebný jej prorocko-kritický hlas a jej ochrana transcencie ľudskej osoby.

Walter Kasper svojou communio-ekleziológiou približuje cirkev každému jednému z nás. Jeho ekleziológia nie je teoretickým a nezrozumiteľným odborným jazykom podaná úvaha o cirkvi. Svoje poňatie podáva jasným a zrozumiteľným spôsobom a zdôrazňuje, že cirkvou je každý z nás, ktorí sme pokrstení. Neexistuje delenie na ja a ty, ale cirkev, to sme my; to je tá vzájomnosť, ktorou slúžime jeden druhému, je to vyjadrenie vzájomnej lásky a je to dialóg, ktorý neustále vedieme medzi sebou a s Bohom. Cirkev nie je abstraktnou skutočnosťou, ktorá existuje mimo každodenný život a ani to nie je územie, ktoré je ohraničené múrmi kostola. Cirkev tvorí spoločenstvo a jeho účasť na tajomstve spásy. Je nositeľkou radostného posolstva a v idei communia vyjadruje, že Boh je Bohom ľudí, ktorý je uprostred nás a zároveň vyjadruje, že Boh je garantom našej túžby po spoločenstve a garantuje, že nikto z nás nezostane sám.

Kasperova ekleziológia je veľkým impulzom do dnešných dní. Podnecuje každého jedného z nás k aktívnej účasti na spoločenstve, na jeho dobrách a na formovaní samého seba v láske a k dobru. Zároveň dáva jasne najavo, že i osobné zlyhanie nevyklučuje nikoho z nás z tohto spoločenstva, ale prostredníctvom neho nám

pomáha toto zlyhanie prekonať. Božie milosrdenstvo je obrovské a je to On, ktorý nám dáva spoločenstvo na cestu, aby sme v ňom našli oporu a partnera k dialógu a mohli takto spoločne dôjsť do eschatologického cieľa. Kasperovu *communio-ekleziológiu* môžeme chápať i ako ukazovateľ na tejto ceste.

Zoznam použitých skratiek

DV.....Dei Verbum
Fil..... list Filipanom
Gn..... kniha Genezis
Jn..... evanjelium podľa Jána
Kor..... list Korint'anom
LG..... Lumen Gentium
Mk..... evanjelium podľa Marka
Mt..... evanjelium podľa Matúša
Pt..... list Petrov
Rim.... list Rímanom
Sk..... Skutky apoštolov
Ž..... Žalmy
Žd..... list Židom

Zoznam literatúry

KASPER, Walter. Dank für 25 Jahre ständiges Diakonat. In *Diakonia Christi*, Rottenburg a.N. 1994.

KASPER, Waler. Das Evangelium von der Familie. Herder, Freiburg im Breisgau, 2014.

KASPER, Walter. Die Kirche Jesu Christi. Schriften zur Ekklesiologie I. Herder, Freiburg im Breisgau. 2008.

KASPER, Walter. Die Kirche und ihre Ämter. Die Schriften zur Ekklesiologie II. Herder, Freiburg im Breisgau, 2009.

KASPER, Walter Kardinal. Katholische Kirche. Wesen – Wirklichkeit – Sendung. Herder, Freiburg im Breisgau, 2011.

KASPER, Walter. Sakrament der Einheit. Eucharistie und Kirche. Herder, Freiburg im Breisgau, 2004.

KASPER, Walter. Theologie und Kirche. Band 2. Matthias-Grünwald-Verlag, Mainz, 1999.

KASPER, Walter. Theologie – součást naší doby. Česká křesťanská akademie 1994.

KASPER, Walter. Uvedení do víry. Křesťanská akademie – Velehrad. Řím, 1987.

KASPER, W. - SAUTER, G. Kirche – Ort des Geistes. Verlag Herder KG, Freiburg im Breisgau, 1976.

KASPER, Walter - LEHMANN, Karl. Die Heilssendung der Kirche. In *Pastoral-katechetische Hefte*, Heft 50/1, St. Benno. Verlag GmbH, Leipzig 1972.

BUCHBERGER, Michael [Begr.] - KASPER, Walter [Hrsg.]. Lexikon für Theologie und Kirche. Bd. 2. Freiburg im Breisgau, 1994.

BUCHBERGER, Michael [Begr.] - KASPER, Walter [Hrsg.]. Lexikon für Theologie und Kirche. Bd. 3. Freiburg im Breisgau, 1995.

BUCHBERGER, Michael [Begr.] - KASPER, Walter [Hrsg.]. Lexikon für Theologie und Kirche. Bd. 5. Freiburg im Breisgau, 1996.

BUCHBERGER, Michael [Begr.] - KASPER, Walter [Hrsg.]. Lexikon für Theologie und Kirche. Bd. 7. Freiburg im Breisgau, 1998.

Dokumenty II. vatikánskeho koncilu. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří, 2002.

BIBLE. Písmo svaté Starého a Nového zákona. Český ekumenický překlad. Česká biblická společnost, 2005.

Kardinal Kasper Stiftung. <http://www.kardinal-kasper-stiftung.de/kardinal.html>

KASPER, Walter. Was heißt es Theologie zu treiben? Dankrede nach der Verleihung der Theologischen Preises der Salzburger Hochschulwochen (16.9.2012) [2013-3-15]. <http://www.kardinal-kasper-stiftung.de/vortrag_salzburg.html>.

KREINER, Paul. Kardinal Walter Kasper im Gespräch. "Chance für einen Wachstumsschub"(3.3.2013) [2013-3-15]. <<http://www.tagesspiegel.de/politik/kardinal-walter-kasper-im-gespraech-chance-fuer-einen-wachstumsschub/7867916.html>>.

Konferencia biskupov Slovenska. Ecclesia de eucharistia. Cirkev žije z eucharistie. [2014-3-31]. <<http://m.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/ecclesia-de-eucharistia>>.

Česká christologická a mariologická akademie. Communio notio. List katolickým biskupům o některých aspektech církve pojímané jako communio. [2014-3-29]. <<http://cchma.cz/dokumenty.php#d9>>.

Jednotný katolícky spevník. 210 Základ cirkvi je na skale. [2014-3-10]. <<http://www.ssv.sk/JKS/index.php?page=270>>.